

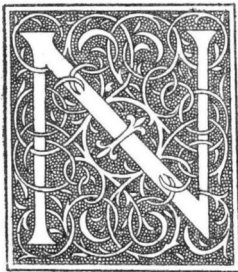

DRIE AMSTERDAMSCH E SCHILDERS.

(PIETER ISAAKSZ, ABRAHAM VINCK, CORNELIS VAN DER VOORT.)

DOOR

MR. N. DE ROEVER.

NIET talrijk zijn de berichten over de kunstenaars, die in de welvarende Amstelstad bloeiden, nadat de pen was nedergelegd, waarmede CAREL VAN MANDER de schilders van zijn tijd en eenige oudere had beschreven en de namen genoemd van enkele jongere, die voor de toekomst iets deden verwachten. Er moet alzoo gewoekerd worden met het weinige wat er te boek werd gesteld door schrijvers en dichters, die de eerste decenniën van dit gulden tijdvak bevolkten. Men duide het mij daarom niet euvel, dat ik hier nogmaals de versregels afdruk, die reeds gemeen goed der kunst-historici werden sedert DE VRIES ze plaatste aan het hoofd van zijn belangrijk opstel over den Amsterdamschen schilder DIRCK BAREND SZ ¹⁾. Terwijl DE VRIES het oordeel van den tijdgenoot slechts aanvoerde als een bewijs voor den goeden naam van zijnen, overigens in de kunstwereld niet vergeten held, wensch ik ze hier te herhalen, om een hulde te vragen van het nageslacht voor eenige kunstenaars wier roem met de jaren, de eeuwen mag ik zeggen, wegstierf, zoodat men hunne namen thans

¹⁾ In C. ED. TAUREL'S *de Christelijke kunst* deel XXIV.

De Fransche vertaling der zoo aanstonds nogmaals af te drukken regelen laat iets te wenschen over.

nauwelijks in de handboeken vermeld vind, gelijk men hunne werken slechts bij uitzondering in openbare of bijzondere verzamelingen aantreft.

Deze minder fraaie dan voor de kunstgeschiedenis belangrijke versregelen, gelijk DE VRIES ze zeer eigenaardig stempelde, danken wij aan de ruim vloeiende dichtader van den Ridder THEODORE RODENBURGH, wien in het *Brederode-Album van Oud-Holland* door mijn vriend UNGER recht is wedervaren. Zij dateeren uit 1618 en luiden:

Ghy Amsterdamme doet APELLES fame buyghen,
't Moet zwichten voor U al 't geen was in voor'ghe tijdt,
Want Gy de Paragonne van de wereldt zijt.
Veel eerder zoud' mijn tonghe azems galmt ghebreken,
Eer ik Uw' lof volkomen uyt zoud' kunnen spreken.
Italien Ghij trotst', al wat zy hadd' of heeft
In Amstelse tryumph nu wezentlijcke leeft;
Roemt van uw LANGHE PIER, roemt van uw waerde KETEL,
Uw DIERYCK BARENTS lof, men achtent noyt vermetel
Dat Ghij Uw heldensfaem op Uw baeckxtoppe viert,
En Uw verleden tijdt met gloryen lauriert.
En die Ghij hebt als noch, PINAS, Uw LASMANS wercken,
Uw PIETER YSACK, die U roofden Denemercken,
TENGNAGEL, BADENS, VINCK verciere 't Amstelant.
Uw POELENBURG, NIEULAND, MOEYERT en VAN NANT,
Uw ZAV'RY, VINCKEBOONS, Uw waerden VAN DER VOORDEN.
't Levanten ghy verciert door Uw konst'rijcke Noorden!

RODENBURGH moge zich hier door zijn voorliefde voor zijn „konstrycke” geboortestad hebben laten vervocren tot een stelling, die hij moeielijk had kunnen bewijzen, dat Holland namelijk voor de zeventiende eeuw stond te worden wat Italie tot dusver voor de kunst was geweest, hij moge de in- en uitheemsche Amsterdamsche meesters, wier lof toen in ieders mond was, op één lijn gesteld hebben met de groote zonen van St. Lucas, die onder den warmen Italiaanschen hemel de kunst oefenden, wij duiden hem deze al te vurige dichterlijke vlucht niet euvel, juist omdat hij ons de namen opgeeft dier celebrities, die een afzonderlijke bespreking wel niet onwaardig zullen zijn.

Voor ditmaal koos ik een drietal schilders, die, ofschoon zeker niet ten onrechte, in den roem der Amstelstad ingelijfd, binnen hare muren niet het eerste levenslicht aanschouwden: PIETER ISAAKSZ, ABRAHAM VINCK en CORNELIS VAN DER VOORT. Dit hadden deze kunstenaars gemeen met de beide VAN NIEUWLANDT'S, ADRIAEN en JACOB, met FRANÇOIS BADENS, ROELAND SAVRY en DAVID VINCKBOONS, die de Zuidelijke Nederlanden ontweken en hier voor goed een woonplaats vonden, en met andere der genoemde meesters, die, ofschoon van Noord-Nederlandschen stamme gesproten, daarom nog juist

geen stadgenooten waren van den echten Amsterdammer, die de versregels dichtte, iets waarop LANGE PIER en DIRK BAREND SZ, TENGNAGEL en MOYAERT zich zeker wèl konden beroemen.

Hierin ligt dan ook niet de reden, dat ik juist dit drietal het eerst ter bewerking koos, wèl in het gelukkige toeval, dat mij over hen meer gegevens in handen gaf dan over de anderen, die 'k mij voornam later in dit tijdschrift te bespreken.

* *
* *

PIETER ISAAKSZ.

Deze meester is in ons land minder bekend dan in Denemarken, en dit is niet te verwonderen omdat de schilderachtige kust van de Sond hem zag geboren worden en sterven. Toch zou een meer dan twintigjarige werkzaamheid in ons vaderland en een door langbekende overlevering of pas ontdekte bronnen bewezen invloed op de vorming van jongere kunstbroeders hem het recht hebben moeten verzekeren op een eervoller vermelding door onze nieuwere kunstbiografen.

En hoe gemakkelijk hebben zij er zich afgemaakt!

Reeds VAN MANDER deelde mede, dat hij te Helsevör (Elseneur) aan de Sond in 1569 geboren werd en dat zijn vader, die ISAAC PIETERSZ heette en MARGARETHA, een dochter van VALERIUS VAN DEELEN, gehuwd had, van Haarlem herkomstig was. KRAMM vestigde de aandacht op den nauwen graad van bloedverwantschap tusschen hem en den bekenden geschiedschrijver PONTANUS, en daarmede wisten we, dat zijn vader de niet onbelangrijke betrekking van agent der Staten-Generaal bekleedde, zoodat hij, wjl deze behalve voor zijn eigen zaken ook *Reipublicae causa* afwezig was, niettemin als geboren Hollander mag worden aangemerkt. Wij wisten verder, dat hij een leerling was van KETEL en van HANS VAN AKEN, dat hij daarna te Amsterdam werkzaam was en dat hij ADRIAEN VAN NIEUWLAND telde onder zijn leerlingen, wier namental wij kortelings in dit tijdschrift uitbreidden¹⁾. Wat er van hem geworden was, we wisten het niet... totdat RODENBURGHS boven aangehaalde versregelen het ons meldden. Sedert vernamen wij nog van den Heer P. A. LEUPE, dat hij, kamerschilder van den koning van Denemarken geworden, in 1618 te Kopenhagen verblijf hield²⁾. Laat ons thans zien of wij deze verspreide berichten kunnen aanvullen en afronden.

In de eerste plaatst doet zich de vraag voor wanneer het ouderlijk gezin in Holland terug, en PIETER, de oudste zoon ongetwijfeld, bij KETEL op den winkel kwam. Het schijnt moeielijk dit met zekerheid te bepalen. Wellicht kan het hieruit worden opgemaakt

¹⁾ *Oud-Holland* III bl. 46.

Archief voor Nederl. Kunstgeschiedenis II bl. 135, 147.

dat zijn broeder de Geldersche en Deensche geschiedschrijver Professor JOHANNES ISACIUS PONTANUS, wiens naam door zijn boek over Amsterdam ook aan onze stadsgeschiedenis verbonden is, in de voorrede van zijne „*Beschrijvingh*” verklaart, dat hij van zijn vroege jeugd af hier ter stede was opgevoed, terwijl hij in 1593 te Leiden promoveerde. Maar in 1593 was onze PIETER reeds bijna meerderjarig en we mogen dus aannemen, dat wel een acht- of tiental jaren vroeger zijn leerjaren in zijn eigenlijke vaderland aanvingen. Omstreeks 1587 was hij te München bij HANS VAN AKEN, den geadelden hofschilder van Keizer RUDOLF II, aan het werk, die zoozeer met hem was ingenomen, dat hij hem in lateren tijd zijn portret schonk. Hier bleef hij wellicht een paar jaren, zoodat wij mogen aannemen, dat hij omstreeks 1590, toen zijn broeder voor 't eerst aan de Leidsche Academie werd ingeschreven, in Holland was teruggekeerd.

In 1593 vinden wij onzen PIETER met zijn ouders hier ter stede gevestigd. Het was een gewichtig jaar voor die ouders, want terwijl in het voorjaar de tweede zoon promoveerde, trad in 't najaar de oudste in den echt.

Wij lezen althans in 't kerkelijk huwelijks-inteeken-register de volgende acte op den datum van 20 November 1593.

PEETER ISAACSZ, out 25 jaren woon(ende) inde O. Z. Houutuynen, geas(sisteerd) met ISAAC PIETERSZ, syn vader, t. e.

en

SUSANNA CRAEYBORN WILLEMS(Dr.), van Antwerpen, woon(ende) in de Nieuwstadt by Corsgenspoort, geas(sisteerd) met SUSANNE CRAIBORN, haer moeyken, enz.

's Bruigoms handteekening:

overtuigt ons, door vergelijking met de handteekening op de rekening en verantwoording van de voorgedij door hem over den jongen VAN CONINXLOO gevoerd ¹⁾, dat wij hier inderdaad met onzen kunstenaar te doen hebben.

Uit dit huwelijk werden behalve een zoon ISAACK, die onder den naam ISAACK ISAACKSZ zich als schilder in de kunstgeschiedenis een naam heeft gemaakt, vier dochters geboren, waarvan HEYLTGE of HELENA den 20 Augustus 1596, MARGARETHA den 7 Juli 1602 en ANNA MARIA den 26 October 1603 in de Oude Kerk gedoopt werden ²⁾.

Dat deze doopplechtigheden alle in de Oude Kerk plaats hadden bewijst ons, dat hij, evenals bij zijn huwelijk, nog aan de Oude Zijde woonde. Waar zijn woning gelegen was kan ik niet opgeven, wel kan ik zeggen wat er op zijn uithangbord geschilderd stond.

1) *Oud-Holland* III bl. 40.

2) Deze dochters benevens hunne zuster CATHALIJNA hebben zich „PIETERS” genoemd, hetgeen naar wij zagen hun broeder ISAACK niet deed. ANNA MARIA werd de huisvrouw van THOMAS VAN WELY.

Dit uithangbord bevatte waarschijnlijk een herinnering aan zijne geboorteplaats, alwaar door de Deensche koningen van ouds de drukkende Sond-tol van de doorvarende vreemde schepen werd geheven. Dáár, op het smalste punt van de Sond, werd de stroom beheerscht door het sterke, uit zware steenblokken opgetrokken kasteel *Kronborg* of *Kronenburch*, dat in effigie het uithangbord van onzen kunstenaar versierde. In 1598 althans wordt hij opgegeven in *Cronenborgh* hier ter stede woonachtig te zijn. Het is niet onmogelijk, dat dit hetzelfde huis was, dat zijne ouders bewoond hadden. Reeds twee jaren vroeger was aan zijn vader weder de plaats van Commissaris van Ho. Mo. in de Sond opgedragen geworden, en 't schijnt dat deze haar niet heeft verlaten vóór de dood hem in September of October 1615 opriep.

PIETERS talenten kwamen hoofdzakelijk aan den dag in portret-, beeld- of historie-stukken. KRAMM noemt enkele werken van hem op, o. a. dat hij het portret van de Weduwe van Prins WILLEM I heeft gemaakt, maar wat hij niet wist is, dat deze kunstenaar het corporaalschap van kapitein GILLES JANSZ VALCKENIER, waarbij PIETER BAS luitenant was, in 1599 op het doek bracht¹⁾. Dit schilderij berustte nog in 't midden der zeventiende eeuw op den Voetboogdoelen. Wijl de lezers van dit tijdschrift van de hand des Heeren D. C. MEIJER JR. het vervolg van zijne uitnemende studie over de Amsterdamsche Schuttersstukken te verwachten hebben, waarin hij ongetwijfeld ook het hier bedoelde stuk bespreken zal, kan ik mij hier ontslagen rekenen van de taak om dit onderwerp aan te roeren.

Het was in dezen tijd, dat Amsterdam telkens te eng werd voor zijne steeds wassende, steeds in welvaart toenemende bevolking. De eene uitleg volgde op den anderen, en aan de oostzijde had de stad tegen den aanvang der XVIIe eeuw door het roijen van Rapenburg, Marken, Uilenburg en al hetgeen zich verder bewesten den binnen de vesten getrokken St. Anthonisdijk uitstreckte, het punt bereikt, waarop het langer dan een halve eeuw zou blijven staan. Langzamerhand sloeg de Stads-regeering de verschillende perken, die vergraven, met wegen doorsneden en afgepaald waren, ten verkoop aan. In de laatste dagen van 1603 kwamen eenige erven buiten de oude houten St. Anthonispoort, aan gene zijde van de sluis, aan de beurt en het was PIETER ISAACKSZ, die voor 1425 gl. het erf No. 4, gelegen op den Noorderhoek van de Jodenbreestraat (toen St. Anthonisdijkstraat genoemd) en Zwanenburgwal, aankocht²⁾. Het was gewoonte, dat ieder, die niet tot de „Heeren” behoorde, aan 't bekken borgen stelde voor de voldoening der koopsom. PIETER ISAACKSZ bracht bij deze gelegenheid twee borgen mede tegen welke de gecommiteerden tot de veiling wel geen bezwaren zullen hebben gehad, den Stadsbouwmeester HENDRICK DE KEYZER en diens broeder AERT, een zeer welgesteld schrijnwerker, kistenmaker en houtkooper. Wij weten dat CORNELIS KETEL en HENDRIK DE KEYZER vrienden

1) Dit meldt ons GERARD SCHAEF PIETERSZ in zijn onlangs gepubliceerde aantekeningen betreffende de Schilderijen, die in 1653 op de drie Doelens aanwezig waren. (*Amstels Oudheid* VII bl. 135.)

2) Register der Erven van stadswege verkocht. No. 1600/07 bl. 264va.

waren, al was ook HENDRIK slechts vier jaren ouder dan KETELS leerling, voor wien wij hem hier als borg zagen optreden.

Is die vriendschapsband aanleiding geweest, dat zich bij HENDRIK DE KEYZER in de leer begaf de later zoo bekende Deensche bouwmeester HANS STEENWINKEL DE JONGE, (geb. 1587), wiens ontwerp voor de schoone gallerij op het Deensche Koningsslot Frederiksborg het fraaie aan DE KEYZER gewijde boek van S. DE BRAY „*Architectura Moderna*” versiert? Het is uit de werken van Deensche kunsthistorici bekend, dat verschillende jonge Deensche kunstenaars zich omstreeks 1611 te Amsterdam onder PIETERS leiding hadden gesteld¹⁾. De mogelijkheid is niet uitgesloten, dat PIETER cenige jaren vroeger den jongen STEENWINKEL — van wiens hand ook enkele portretten bekend zijn — bij DE KEYZER op de werkplaats bestelde. En zou nu omgekeerd HENDRIKS zoon, THOMAS DE KEYZER, wiens leermeesters volkomen onbekend zijn, niet bij zijns vaders vriend het eerste onderricht genoten hebben?

Maar laten wij het gebied der vermoedens verlaten om weder vasten grond onder den voet te zoeken.

Op het door hem gekochte erf liet PIETER ISAACKSZ, misschien wel door DE KEYZER een huis bouwen. Hij had het bedrag van de koopsom niet aanstonds voldaan, maar er den 23 Juli 1604 een rentebrief van 89 gl. ten behoeve van de stad voor gepasseerd.²⁾ Reeds had hij den 31 Juli 1602 geld opgenomen van HENDRIK HUDDE³⁾. Het schijnt alzoo, dat hij nog niet in de gelegenheid was geweest om met zijn kunst veel kapitaal te maken, en toch zijn er bewijzen te over, zoowel uit den mond van zijn vriend en tijdgenoot CAREL VAN MANDER⁴⁾ als uit de feiten, die langzamerhand uit de archieven aan het licht komen, dat zijn werk zeer werd gewaardeerd. Als zoodanig vermeld ik hier de volgende post voorkomende in het Rapiamus voor de Thesauriers-rekening van het jaar 1606⁵⁾.

„PIETER YSACX, schilder, betaelt de somme van drie hondert gl. over 't schil-
„deren deser stede clavecimbel, na luydt ordonn. en quit. in dato den eersten
„Aprilis XVI° ses.

en weinige dagen later werd aan deze zeker aanmerkelijke som blijkbaar nog een „verceeringhe”, gelijk toenmaals algemeen gebruikelijk was, toegevoegd. De post die daarop betrekking heeft leert ons tevens, dat CAREL VAN MANDER voor een groot of voor een klein gedeelte PIETERS medewerker aan dit kunstwerk was geweest.

1) Volgens PHILIP WEILBACH *Dansk Kunstnerlexikon* (Kjöbenhavn 1878) waren toen o. a. bij hem SÖREN KJÆR (SEVERINUS PALUDANUS) en JACOB LAURITZEN.

2) Stadsrentebrieven 1602-13 bl. 79.

3) Dit stond geboekt in het Register der Rentebrieven No. 21 bl. 222-223. Dit deel is echter verloren, en 't bleek mij van elders. De rentebrief werd eerst in 1618 afgelost.

4) Dat VAN MANDER in PIETERS huis geen onbekende was blijkt duidelijk uit het *Groot Schildersboek*. Het Clavecimbel bewijst dat zij soms samen gewerkt hebben.

5) Bladz. 227vo en blz. 170. De laatste post had aanvulling uit de Thesauriers-Rekening noodig. Het Rapiamus was het kladboek voor de officiële telken jare goedgekeurde Stads- of Thesauriers-rekening.

„Betaelt ande huysvrouwe van PIETER YSACX, schilder, en CAEREL VAN DER
 „MANDER de somma van twee rosenobels, haerluyden by den heren Burge-
 „meesteren toegevonden om redenen haer daertoe moverende nae luyt ordonn.
 „in dato den 7 Aprilis XVIe ses gl. 16:14:—

Dit clavecimbel deed bij allerlei feestelijke gelegenheden dienst, nu eens om de vier jaarlijksche maaltijden der regeering of zulke feestmalen op te luisteren, die de stad aan vorstelijke of andere voorname personen aanbood, waarbij dan Mr. SWEELINCKS spel geaccompagneerd werd door de viool van een blinden leerling of van den zwager van WILLEM JANSZ (SWEELINCKS collega uit de Nieuwe Kerk), dan weder om onder de vierschaar van 't stadhuis opgesteld de stadsspeelieden te begeleiden.

Dit clavecimbel, dat de eer had door den „Fenix-vader, die den Aemstel toezong met hemelsche orgeltonen”, gelijk VONDEL, „den Amsterdamschen Orfeus,” gelijk VAN MANDER zeide, bespeeld te worden, was ongetwijfeld een prachtstuk. Ik heb voor dergelijke muziekinstrumenten nooit hooger prijs dan 120 gl. genoteerd gevonden, maar dit stuk heeft bepaald veel meer gekost, anders zou men niet meer dan 300 gl. voor de versiering daarvan besteed hebben. De geschiedenis van dit merkwaardige instrument kunnen wij voor 't oogenblik laten rusten.

Het komt mij voor, dat Burgemeesteren aan niemand beter dan aan den meester van ADRIAEN VAN NIEUWLAND en HENDRIK AVERKAMP dit werk hadden kunnen opdragen. De verschillende compartimenten leenden zich uitstekend tot velerlei bosch- en bergtafereeltjes, rijk gestoffeerd met beelden aan de gewijde geschiedenis of de fabelleer ontleend of genomen uit den eigen tijd der kunstenaars¹⁾. Zoo aanstonds zagen wij, dat PIETER vertrouwd was met het schilderen van portretten en levensgrooten figuren, hier hebben wij gelegenheid de erkenning te vinden van zijn talent voor het gestoffeerde tafereel. En nu kan het ons ook niet verwonderen wanneer wij de bewijzen vinden, dat onze meester soms met PAULUS VREDEMAN DE VRIES heeft samengewerkt. Ik vond althans een schilderij vermeld, voorstellende de geschiedenis van „de Coninginne Hester”, dat in 1621 de som van 86 gl. opbracht. Al de architectuur daarin was ongetwijfeld door den laatsten meester gepenseeld.

Het jaar 1606 was voor PIETER nog in een ander opzicht merkwaardig; den 6den Mei teekende zijn broeder JOHANNES, de toenmaals 34jarige Harderwijker medicinae professor, ten huwelijk aan, en PIETER stond hem daarbij ter zijde, verklarende „versekert te wesen en „vast te staen voor des vaders consent”. De bruid was ANNA, de 20jarige te Antwerpen geboren dochter van PHILIPS VAN DER HEEDE en TANNEKE SWERIUS, en te Amsterdam op de O. Z. Voorburgwal woonachtig²⁾. Na de ontvangen belooning van 300 gl. mocht

¹⁾ Op 's Rijks Museum berust een schilderij van MEULENAER, dat oorspronkelijk een stuk van zulk een beschilderd clavecimbel is.

²⁾ Kerkelijk huwelijks-inteeken-register. In den regel wordt zij VAN DER HERDEN genoemd, en gemeld dat het huwelijk e Harderwijk plaats had.

PIETER lustig bruiloft houden. Toch is de vraag gerechtvaardigd of het hem in de Nederlanden, in weerwil van de hooge achting waarin hij bij zijn tijdgenooten stond, wel bijzonder voordeelig ging. Nog in Maart 1607 bevond hij zich hier te lande ¹⁾ maar het schijnt, dat gunstige aanbiedingen van den kunstlievenden Deenschen koning CHRISTIAAN IV hem nog in dit jaar deden besluiten naar zijn geboorteland terug te keeren, waar hij zich bij tusschenpoozen te Elseneur ophield. In 1607 en 1608 was hij telkens aan 't werk voor zijn koninklijken beschermheer ²⁾. Of het leven in het Noorden hem echter minder beviel, dan wel of de koning hem, gelijk eenige jaren later, tijdelijk uit zijn rijk verbande, weten we niet, zeker is het, dat hij in April 1610 weder hier te lande optrad ³⁾ en weldra de leiding had van de opvoeding van eenige jonge Deensche kunstenaars.

In het Amsterdamsche *Cronenburch* zullen deze jongelieden zich zeker op hun gemak hebben gevoeld. Veel minder toch dan zijn broeder had PIETER zich aan de onhollandsche invloeden van zijn kinderjaren kunnen onttrekken. Als kunstenaar moge hij met de toenmalige hollandsche school zijn medegegaan, hij was geen hollander geworden in zijn hart. Daartoe behoeft men slechts zijn schrift en zijn spelling te zien, die beide sterk Deensch gekleurd zijn.

Zijn beide bekende Deensche leerlingen schijnen het niet ver in de kunstwereld te hebben gebracht. Anders was het met eenige van de Hollanders, die in 1607 bij hem in de leer gingen ⁴⁾. Van JAN CLAESZ en van JOB (JACOB?) POUWELSZ moge men weinig of niets hebben vernomen ⁵⁾, van HUYG PIETERSZ kan ik in eene bijlage iets naders mededeelen, terwijl ik FRANÇOIS VENANT later behandelen zal.

Onder die leerlingen mag ook zijn zoon ISAAC ISAACSZ gerekend worden, wiens levensbericht van een bekwamer hand dan de mijne mag worden tegemoet gezien.

Weinig is ons tot dusverre van zijn tweede verblijf in Amsterdam bekend geworden ⁶⁾. Lang heeft het dan ook eigenlijk niet geduurd, want weldra verplaatste hij zijn zetel weder naar 't Noorden. Het is niet onwaarschijnlijk, dat reeds in 1614 zijn vader ziekelijk begon te worden en PIETER zich naar Denemarken wilde begeven in de hoop van hem optevolgen, indien hij kwam te sterven. Den 24 Juli van dat jaar legde hij althans de voogdij over den jongen CONINXLOO neder en vertrok. Werkelijk kwam het Commissaris-schap in 't volgend jaar te vacceeren door het tusschen 9 September en 30 October plaats gehad hebbend overlijden van den ouden heer ⁷⁾. Aanstonds richtte onze schilder zich

¹⁾ Zie *Oud-Holland* III bl. 46.

²⁾ WEILBACH. *Danske Kunstnerlexikon*, in voce. Verscheidene stukken worden daar opgenoemd.

³⁾ Zie *Oud-Holland* III bl. 40. Noot 1. Vaste data van zijn verblijf hier te lande zijn 25 Aug. 1610, 18 Oct. 1611, Juli en October 1612, 18 April 1614.

⁴⁾ Zie *Oud-Holland* III bl. 46.

⁵⁾ Ik teekende aan, dat JACOB (Job?) PAULUSZ in Maart 1644 nog in leven was. Ik ken in dien tijd wel drie schilders van den naam JAN CLAESZ.

⁶⁾ In Augustus 1612 kocht hij verschillende schilderijen in de auctie van 't kabinet der Erven RAUWART.

⁷⁾ Dit en hetgeen verder op P. I.'s commissarisschap betrekking heeft werd mij verschaft door Mr. A. H. H. VAN DER BURCH, ambtenaar aan 't Rijks-Archief te 's Gravenhage.

nu tot de Generale Staten met het verzoek, om in zijns vaders plaats en op het zelfde tractement van 800 gl. te worden aangesteld. Maar Ho. Mo. besloten niet terstond op het rekest. Wat mocht daarvan de oorzaak zijn? Er was in Denemarken iets met den candidaat gebeurd, dat tot voorzichtigheid moest aansporen om 's lands belangen toe te vertrouwen aan iemand, van wien men niet wist of hij soms in volslagen ongenade bij den koning was gevallen. Den 30 Mei 1616 toch was onze meester, waarschijnlijk wegens een politiek misdrijf veroordeeld geworden, om voor drie jaren het Koningrijk te verlaten en zich te begeven naar ons Vaderland, zich voegende bij welke partij het hem zou lusten, mits schijn en bescheid van zijn gedrag terug brengende ¹⁾. Het schijnt echter, dat deze zonderlinge boetedoening niet langer dan anderhalf jaar duurde. Wellicht was 't door de voorspraak van Ho. Mo. dat hij weder in genade bij den Koning werd aangenomen. Had dit niet plaats gehad, dan ware zijne benoeming door de Staten in dato 28 Juni 1617 voorzeker niet gevolgd, en dan zou hij weinige maanden later zich niet hier te lande hebben ingelaten met het koopen van allerlei schilderijen zich beroepende op zijn titel van kamerschilder van den Koning ²⁾.

PIETER ging nu wederom naar Denemarken terug, wellicht liet hij zijne familie hier achter, zeker is het dat hij zijn huis op de hoek van de Breestraat niet verkocht. Afwisselend hield hij nu verblijf op zijn post te Elseneur of te Kopenhagen, en voerde voor den kunstlievenden monarch nog menig schilderstuk uit. Blijkbaar stond hij aan 't Hof goed aangeschreven, want hij schilderde CHRISTIAAN IV eens in kniestuk en eens met Koningin ANNA CATHARINE levensgroot ten voeten uit. Al dat goede vertrouwen heeft hij evenwel beschaamd en zijn koninklijken beschermheer behendig beetgenomen. Lange jaren na zijn dood kwam aan 't licht, dat hij om een jaargeld van 400 Rijksdaalders aan GUSTAAF ADOLF den dienst van spion bewees aan het Deensche hof.

Een van de weinige Nederlandsche schilders, die een politieke rol heeft gespeeld, liet daarmede een zeer verdachten naam achter.

Den 14 September 1625 is hij — gelijk zijn schoonzoon JAN ETTERSEN aan de Staten schreef — te Elseneur in den Heere gerust ³⁾. Negen weken daarna volgde zijne vrouw hem in 't graf.

Een jaar later lieten de erfgenamen publieke veiling houden van al de schilderijen, beeldhouw- en boetseerwerken („rondwerck") door hun vader en schoonvader nagelaten, voor een huis op de Breestraat tegenover de Hoogstraat, waar zij toenmaals waarschijnlijk gevestigd waren.

Die veiling had plaats 22 September 1626.

Uit het proces-verbaal der veiling neem ik het merkwaardigste over ⁴⁾. Bij de

¹⁾ WEILBACH, I. I.

²⁾ *Archief voor Nederl. Kunstgesch.* II bl. 135.

12 Nov. 1625 werd CARL VAN CRACAU tot zijn opvolger als commissaris in de Sond door Ho. Mo. benoemd. Erfhuizen van de Weeskamer No. 8 in fine.

meeste schilderijen, die ten getale van 110 waren, staat de naam des makers niet vermeld. Zij brachten zelden meer dan 10 gl. op waaruit men mag afleiden, dat het niet dan middelmatige kunstwerken waren. Voornamelijk waren het „tronietgens,” „historiestuckkens,” benevens enkele landschappen en stillevens. Zelfs de portretten van Prins MAURITS en Prins HENDRIK, hoe algemeen gewild ook, golden nauwelijks $3\frac{1}{4}$ en $6\frac{1}{4}$ gl. Ze werden door JOH. PONTANUS en door MARGRIET, de dochter, gekocht, terwijl een achttiental keizerstroniën op doek slechts $29\frac{1}{4}$ en op paneel slechts 50 gulden konden opbrengen.

Een conterfeytsel naer den Koninck van Denemarcken.....	29 :
Een conterfeytsel in een rondeken nae de eerste Biscop van Antwerpen. (<i>Adr. van Nieuwland</i>).....	6 : 5
Een conterfeytsel van Spinola (<i>Jan Geurtsen Bogaert, op de Geldersche Kay</i> ¹⁾	6 : 5
Een landschap met een koetswagen.....	30 : —
Een landschapjen met een brand daerin van MOMPEN.....	20 : 15
Een groot stuck van de Koninck van Denemarckens speelhuys ende landschap.....	27 : —
Twee hoofden van Seneca en Nero van JACQUES DE GEYN.....	17 : 10
Een stuk nae TIETSJAEN van de onthooffdinghe Johannes.....	37 : 10
Een groot stuck van den Koninck van Denemarckens speelhuys.....	30 : —
Een wintertgen van de STOM.....	30 : —
Twee ossenhoofden (<i>Mattheus van Hoven, schilder, in de Koestraat</i>).....	3 : —

terwijl de volgende stukken onder den hamer gebracht werden, die door den overleden meester zelve geschilderd waren :

Een paert.....	14 : —
Twee schetsgens van wit en zwart.....	10 : 10
Een karsnachtgen.....	3 : 10
Een gedootverfft stuckgen.....	4 : 15
Twee troniën.....	4 : 10
Een gedootverfft stuckgen.....	5 : 5
Een stuckgen met rood en wit.....	3 : 15
Twee paarden.....	2 : 6
Twee kinderen.....	30 : —

Verschillende nummers werden door de dochters aangekocht. Ja, nagenoeg al de schilderijen, die op den naam van PIETER ISAACKSZ stonden, gingen weder aan haar over.

Het rondwerk, waaronder men beeldhouw- en boetseerwerk te verstaan heeft, bracht evenzeer weinig geld op :

1) Ik moet hier weder aan een schrijffout van den klerk denken. In een schildersboedel mag men aannemen dat een schilder kunst koopt. Nu ken ik een ARIAN GORTSON BONGART, omstreeks 1587 te Bergen in Noorwgen geboren, maar sedert zijn zesde levensjaar hier ter stede gevestigd, die den 29 Januari 1615 met de vier jaren oudere GEERTJE PIETERS ter ondertrouw ging. Toen woonde hij op de O. Z. Achterburgwal. (Puiboek).

Vier stuck rontwerck (<i>Wouter Dircksz, beeldhouwer op de Keyzersgragt</i>).....	— : 15
Twee tronien en een root satertgen (<i>Gerrit Lambertsz, beeldsnyder op de Brestraet</i>)	1 : 2
Een mannetje.....	— : 18
Een voet en een hoofgen.....	1 : 4
Twee springende paertgens.....	3 : 14
Tweed keyzershoofden.....	— : 6
Een kintgen van was.....	1 : 11
Vijf kindertgens.....	2 : 2
Een copere kindeken.....	6 : 3
Een wassen zittend vrouwtgen.....	29 : —
benevens nog eenige stukken rondwerck.....	1 : —

De geheele opbrengst bedroeg slechts gl. 643:18:— Dit geringe cijfer zal wel hier aan toetescrijven zijn, dat PIETER hier ter stede slechts een gering deel van zijn kunstwerken achter gelaten had. Buitendien brachten zijn kinderen zeker niet alles in veiling.

Terwijl PIETER ISAACSZ aan het hof van den deenschen koning verkeerde had hij — en het pleit misschien niet voor zijn voornemen om immer in 't Noorden te blijven — hier ter stede een zaakwaarnemer, JACOB JANSZ genaamd, die door zijn erven op den 1 October 1626 bij acte voor den notaris LAMBERTI verleden werd gedechargeerd ¹⁾. Hieruit bemerken wij thans, dat zes kinderen, uit zijn huwelijk geboren, op dat oogenblik nog in leven waren. HEYLTJE of HELENA gehuwd met JAN ETTERSZ of OTTERSZ, die in Denemarken schijnt gewoond te hebben, ISAACK, de schilder, SUSANNA, vrouw van PELGRIM DE BOSCH, ANNA MARIA, MARGRIET en CATHARINA, toen nog ongehuwd, maar wat de beide laatste aangaat op den 18 Juni 1631 naar 't schijnt met CORNELIS JACOBZ en JOCHEM VAN DIEN ²⁾ in den echt verbonden. Dat ANNA MARIA kort daarna aan VAN WELY hare hand reikte, zagen wij reeds. In laatstgenoemd jaar hielden de kinderen eene scheiding en verdeeling, en 't was naar aanleiding van eenige in 't gemeen gehouden goederen, dat zich een proces ontspoon, dat tot in 1646 werd voortgezet ³⁾.

Het is zonderling, dat PIETER ISAACKSZ' werken hier te lande in geen bekende verzameling worden aangetroffen. Hij heeft toch lange jaren hier gewerkt en zond, gelijk mij meermalen bleek, niet zelden uit Denemarken schilderijen over om te verkoopen. Het eenige schilderij dat hier hoogstwaarschijnlijk nog aanwezig is, is het besproken schutterstuk. Laat ons hopen, dat dit onder de vele doeken van onbekende meesters, die het Amsterdamsche Raadhuis aan 't Rijks Museum heeft afgestaan, zal aangewezen worden.

Deensche kunstkritici van onzen tijd denken niet even gunstig over onzen meester als zijn tijdgenooten deden, tot wier tolk ongetwijfeld de ridder RODENBURCH zich heeft

1) De mededeeling hiervan dank ik aan den Heer BREDIUS.

2) *Archief voor Nederl. kunstgeschiedenis* II bl. 147. CORNELIS JACOBZ wordt daar VAN DE MARCKEN genoemd. Is wellicht van Denemarken?

3) Id.

gemaakt. Zij erkennen hem als een vlijtig, maar geenszins voortreffelijk kunstenaar, die ofschoon hij het talent bezat, om zijn groote schilderijen schoon te groeperen en met decoratieve kunstvaardigheid optemaken, achterstond bij zijn vriend VAN MANDER en zelfs bij zijn eigen zoon ISAACK.

Het schijnt in deze woorden opgesloten, dat PIETER een goed teekenaar was. Daarvoor had men in 't begin der zeventiende eeuw meer oog dan de impressionisten-school van 't laatst der negentiende.

* * *

ABRAHAM VINCK.

Indien het mogelijk is naar gravures te oordeelen over geschilderde conterfeytsels, wanneer de koperplaten onder de handen eens meesters als W. DELFF vandaan komen, dan leveren twee schoone gravures: een portret vanden Walschen predikant JOHANNES HOCHEDAEUS en een van WERNERUS HELMICHUS, het bewijs, dat A. VINCK, die des graveurs voorbeelden penseelde, zijn roem bij den tijdgenoot geenszins onverdiend verwierf.

Om den persoon van dezen schilder heerschte echter tot dusver een geheimzinnig duister. Ter nauwernood kende men zijn voornaam, zijn verblijfplaats, tijd en duur van zijn werkzaamheid en men heeft hem niet zelden verward met een anderen naamgenoot, die JOOST heette.

RODENBURGH bracht ons het eerst eenigzins over hem terecht.

Deze ABRAHAM VINCK is alzoo als portretschilder niet onbekend¹⁾, maar onze kennis strekt zich niet verder uit. Wij zullen thans zien, dat hij niet alleen het conterfeyten bij de hand had, maar zich ook vooral op het copiëeren van beroemde meesters van zijn tijd toelagde. Uit vele verkoopstaten trok ik de slotsom, dat de oorspronkelijke stukken soms slechts het dubbel opbrachten van hetgeen goede copiën konden gelden, en dat deze vrij grif van de hand gingen.

VAN MANDER verhaalt, dat op 't laatst van de zestiende eeuw de historieschilders zich bij gebrek van bestellingen op 't conterfeyten gingen toelaggen, en dat ze daarmede hier te lande, waar men voor portretstukken immer veel smaak had, zeer goed in hun onderhoud konden voorzien. Dit is evenals alles wat VAN MANDER ons mededeelt ook geheel in overeenstemming met de waarheid. Bijna alle groote schilders uit VAN MANDERS tijd kennen wij hoofdzakelijk als portretschilders en hunne betaalsheeren vinden we in alle, zelfs in de geringste standen der maatschappij. De conterfeytsels b.v. van den waag-

¹⁾ In 't *Archief voor Nederl. Kunstgesch.* II bl. 149 wordt een derde portret van hem vermeld, dat van ANDREAS BACHERUS (DE BACKER), lijfmedicus van PHILIPS, hertog van Brunswijk. Deze ANDRIES BACKER was in 1617 eigenaar van een huis alhier op de Westzijde van de Keizersgracht.

drager en zijn vrouw versierden den wand van het onaanzienlijke huisvertrek, en 't is geenszins ongewoon, om in een kelderwoning van dien tijd de bewijzen te vinden van het genoeg dat men er in had, om — gelijk een oud liedje zingt — „zich zelf te zien op het doek geteykent.”

De vraag mocht alzo groot, nog grooter blijkt het aanbod te zijn geweest. De reactie van den toestand, dien VAN MANDER ons schetst, bleef niet uit, de portretschilders namen ander werk ter hand. Vele gingen om den broode aan 't copiëeren.

Waar zijn al die duizende portretten gebleven van dat voorgelacht uit die halve eeuw om 1600, die den roem van onze conterfeyters van dien tijd zouden hebben gevestigd tegelijk dat ze de bewijzen zouden hebben geleverd voor hunne groote werkkraft? Ieder weet hoe 't met familieportretten gaat; ze worden in den regel slecht onderhouden, weggedaan als de aangezichten of de kleeding niet naar den zin van latere bezitters zijn, verkocht als men toch niet meer weet wien de schilderij voorstelt.

En de copiën? Hadden ze geen waarde, dan behoeven we er ons verder niet om te bekreunen; waren ze goed, welnu, ten allen tijde hebben sommige kunsthandelaars er weg op geweten om dergelijke kunstwerken brieven van legitimatie te verleen.

Van onzen VINCK schijnt thans weinig meer te vinden te zijn, en zeker is dat te betreuen.

ABRAHAM VINCK was, gelijk ik reeds zeide, geen geboren Amsterdammer. Hij zag te Hamburg het levenslicht, maar dat wil nog niet zeggen, dat hij niet van Amsterdamsch bloed was. Men vindt op 't laatst der zestiende eeuw personen van dien naam hier gevestigd o. a. een lid van een lagere regeeringsbank, een artilleriesmeester, een procureur, personen dus van een zekere qualiteit wier broeders en neven allicht handelszaken in naburige of ver verwijderde landen dreven, die zij daar wellicht begonnen waren, om de Spaansche tirannie in 't vaderland te ontgaan.

Omstreeks dezen tijd juist moet ABRAHAM geboren zijn. Zijn vader heette WILLEM VINCK. Van zijn jeugd is ons evenmin iets bekend als van zijn leermeesters in de kunst. Bijna zouden wij geneigd zijn te gelooven, dat hij Italië bezocht heeft, maar 't is en blijft een gissing. Wanneer hij zich te Amsterdam vestigde is nog niet uitgemaakt. Het eerste bewijs van zijne aanwezigheid hier ter stede, dat ik kan aanvoeren, ligt in de omstandigheid, dat hij den 30 Mei 1610 in de Oude Kerk een zoon liet doopen met den naam ABRAHAM, waarbij ANNA DE MORIMONT als getuige optrad. Dit kind was echter het jongste van een drietal op 's mans overlijden in leven. Hij had een dochter, die omstreeks 1620 reeds op huwbaren leeftijd was, zoodat wij veilig mogen aannemen, dat hij in de eerste jaren der zeventiende eeuw gehuwd was. Zijne vrouw was een geboren Napolitaansche, wier voornaam slechts iets uitheemsch verried. Zij was genaamd VICTORIA OBBEKENS, OBEKINCK, OBIS — de spelling van dien naam loopt nog al uit een — en een dochter van zekeren ALBERT OBEKINCK, of zoo men hem noemen wil, dien men wel een geboren Nederlander mag rekenen, indien hij zijn naam inderdaad schreef gelijk ik het hier deed. Dat VINCK in weerwil van zijn Italiaansche vrouw, in weerwil van de

voorliefde waarmede hij een rozenkrans en een St. Andries schilderde, niet tot de Roomsche Katholieke kerk behoorde, bewijst zijn gang naar de Oude Kerk, om zijn zoon ten doop te brengen.

VINCK was ongetwijfeld een kunstenaar wien het in de wereld tamelijk goed ging. Als na zijn dood zijn inboedel zal verkocht worden, zal het blijken, dat deze daarvan de duidelijke sporen droeg. Maar ook zal men er uit zien, dat het hem als een echte kunstenaarsnatuur aangenaam was, om zich in zijn huis met eenige weelde in te richten en zijn vertrekken te sieren met kunstwerken van geen twijfelachtig gehalte.

Slechts een paar vrienden van onzen schilder kunnen we noemen. Daar is zelfs reden om te vermoeden, dat hunne schilderwijze met die van VINCK overeenkwam. Immers toen VINCK overleden was, noodigde de weduwe ADRIAEN VAN NIEUWLAND uit, om vier groote stukken schildery, en JACOB LION, om een paar onafgewerkte conterfeytsels op te maken¹⁾.

Een ander bewijs voor zijn gegoedheid is zijn woonplaats. In 1619 woonde hij op den Fluweelenburgwal bij de Varkenssluis, die van ouds een der deftige grachten was, waar hij nog daarbij in de onmiddellijke nabijheid was van CLAES ELIAS, VAN DER VOORT en enkele kunstenaars meer.

Op den eersten Augustus van dat jaar (1619) was VINCK ziek, en „zwackelyk van lichaeme op een stoel sittende” overdacht hij de „brooschheyd des menschelijken levens, de seeckerheyd des doots en de onseeckere uyre van dien”. Toen ging hij met zijne vrouw te rade en zij besloten gemeenschappelijk hun testament te maken. De notaris PIETER RUTTENS werd ontboden, en toen deze den uitersten wil der testateurs had vernomen, liet hij zijn klerk op fraai perkament van zijne minute een afschrift maken, dat nog in de archieven der Weeskamer berust²⁾. Daarin bespraken zij elkaar het vruchtgebruik van elkaars nalatenschap en stelden hunne kinderen MARGRIETE, CATHARINA en ABRAHAM tot erfgenamen in, onder voorwaarde dat de langstlevende de meubelen, het huisraad, de „const van schilderyen”, het zilverwerk en de juwelen zou behouden. Zijn ziekte belette hem niet zeer duidelijk zijn handteekening onder het stuk te zetten³⁾:

Korten tijd later bevestigde hij dit testament met den dood.

De weduwe trad nu in het onverdeelde bezit van de bovengenoemde goederen.

Weldra betrok zij eene andere woning op den Singel tusschen de Raam- en Kruis- of Schoorsteenvegersstegen, doch dicht bij de Raambrug gelegen. Nog waren er geen

¹⁾ Rekening van SIMON GLAUWE nagenoemd. ADRIAEN bracht daarvoor 215 gl., JACOB 50 gl. in rekening.

²⁾ Lade 301.

³⁾ De heer BREDIUS verschafte mij dit facsimile.

twee jaren verlopen sedert zij met haren man getesteerd had, of zij werd zelve ziek en liet den notaris WILLEM CLUYT bij zich komen, die toen het door zijn schoonen gevel bekende hoekhuis van Kalverstraat en Dam bewoonde, en dicteerde toen nogmaals haren uitersten wil. Nog denzelfden of den volgenden dag ging zij het eeuwige leven in, en vond den 8 Juli 1621 een rustplaats in de Nieuwe Zijds Kapel.

Ten voordeele van de minderjarigen, de oudste dochter was toen reeds in 't huwelijk getreden, moest de boedel te gelde worden gemaakt, en ten gevolge daarvan had zes weken later de vendutie plaats, waarvan het verbaal in de registers ter Weeskamer geboekt is.

Op den 24 Augusti Anno 1621 zijn vercocht de naervolgende schilderijen, enz., achtergelaten by ABRAHAM VINCK ende VICTORIA VINCK zijne huysvrouwe.

Op den Dam in de Hammetgens.

2 Koockens	3.17
Een wintertgen en een somertgen. (<i>Jacob Leon, schilder, in de Wolvenstraat.</i>)..	4.—
Een boerenbancquet.....	2.12
Een Magdalena, drie vrouwen.....	7.10
Een vande 7 barmhertigheden. (<i>Louis Lussé, op de Leliegrift in de witte engel</i>)	10.—
Een speelhuys met een tuyn. (<i>Barend van Someren</i>)	15.10
Een bancquetgen	10. 5
Een fruytagie.....	15. 5
Een vischmarckt.....	25. 5
Paulus gevanckenis. (<i>Pieter v. Luffelen, op de Zeedijk.</i>).....	16.—
Een fruytagie.....	25.—
Een stropinge van een boerenhuys.....	32.—
Een poolsche jongen	24.10
De Coninck David, (<i>Simon Glaudi</i>).....	10.10
Een naeckte Venus.....	26.—
Marten van Rossum.....	22.—
Een fruytagie	21.10
Een groote vismarckt, principaal van VINCK	80.—
d'Engelsche groet.....	38.—
Een Venus met de goude regen.....	27.—
Een stucxke van Elias. (<i>Valerius vander Hoeven, schilder, over Roetert Ernst</i>)	11.—
Een wintertge.....	5.10
Een somertge.....	3.—
Een bloempotgen.....	23.—
Een somer ende een winter.....	48.—
Een fruytmarckt.....	16.10
Een deel printen van GOLTZIUS. (<i>Jan Bassé</i>).....	2.10

benevens eenige andere voorwerpen van waarde.

Dat er evenwel meer schilderijen dan de hiergenoemde in den boedel waren blijkt, behalve uit hetgeen ik zoo aanstonds zal mededeelen, uit de gebruikelijke nummering der aangeslagen kunst, die tot het cijfer 50 klimt, terwijl hier slechts ongeveer 30 verkocht werden, waarvan de opbrengst circa 580 gl. bedroeg.

Vier dagen later had voor het sterfhuys op den Singel de veiling van den geheelen inboedel plaats. Daar werd voor meer dan 1560 gl. aan huisraad, kleederen, zilverwerk enz. verkocht en onder de koopers ontmoeten wij de namen van VERWER: (ABRAHAM DE V.?) JACOB LION, die schildersramen en eenige fraaie kleedingstukken kocht; BAREND VAN SOMEREN, die veel meubelen en huisraad aanschafte; en PIETER DE KONING, de juwelier, die eenige kostbaarheden met klinkende munt betaalde. Het was een boedel die er gansch niet kwaad had uitgezien en 's meesters kleerkast was op eene onbekrompen zelfs op eene vrij weelderige wijze van allerlei kléeren voorzien geweest. Hij had zich nu eens kunnen tooien met zijn „laeckensche broeck met goude coorden” en met zijn „feuille morte satynen wambas met graeuwe satynen mouwen”, dan eens met zijn „zwarte satynen broeck met wit wambas,” of met zijn „wit satyne broeck” waar het „zwart satyne wambas” bij hoorde doch ook het „groen satyne” bij gedragen kon worden, terwijl hij voor huiskleeding ongetwijfeld het „caffa rockgen,” met de „weerschijne tabbaert” gebruikte. En als hij dan uitging met zijn „vergult rapier met fluwelen hencxel,” op zijde en met zijn „geboorde leeren colder” terwijl zijn hoed met een „bant met gouden slooten en essentgens” omwonden was en de „dcamante ringen,” met de „saffier- en garnaet ringen” aan zijn vingers schitterenden, dan kon men het hem aanzien, dat hij, zoo hij niet door geboorte een man was van goeden huize, wellicht onder den invloed van zijne te Napels geboren vrouw er op gesteld was, om er als een echte Cavaliero uit te zien.

Tot de beste soort der door hem nagelaten schilderijen behoorden ongetwijfeld de schilderijen, die niet publiek werden verkocht, maar waarvoor SIMON GLAUDE of GLAUWE, de man van de oudste dochter des huizes, die aanvankelijk goudsmid was, maar later een lettergieterij dreef, een betere plaatsing zocht. SIMON had aanstonds na zijn schoonmoeders dood de administratie op zich genomen, de kinderen in rouwkleeren gestoken en op school besteld, de doctoren, waaronder een italiaensche, die voor „ijder visentatie een schellinck” kreeg, uitbetaald, en de overige leveranciers voldaan. Kort vóór de veiling liet hij buitendien de schilderijen goed schoonmaken en door WILLEM VAN DEN BUNDEr verscheidene lijsten op nieuw vergulden. Eindelijk toog hij zelf met eenige van de voornaamste stukken op reis, eerst naar Rotterdam, waar hij eenige stukken voor 146 en de copiën, die VINCK met voorliefde schilderde, voor 60 gl., benevens een „principaele stuck” van VINCK, de belegering van Ostende voorstellende, voor 390 gl. verkocht. Vervolgens ging hij naar Antwerpen, sleet daar aan RUBENS eenige schilderijen benevens een „purfierstenen taefel” en bracht drie stucken te 's Hertogenbosch, die volgenderwijs beschreven zijn: een groot schilderij van een rozenkrans, geschat op 200 gl., een groote copie naar SNIJDERS en een copie van een St. Andries, beide ook door VINCK gedaan en ieder getaxeerd

op 150 gl., terwijl hij een schilderij van CARAVAGGIO, op 600 gl. geschat, naar Rome verzond. De taxatie dezer schilderijen was echter zeker een weinig overdreven, want in 1645 waren ze nog onder berusting van den gewezen voogd, die ze toen, wijl beide zijne pupillen overleden waren, aan hunne erfgenamen afleverde¹⁾.

SIMON GLAUWE was echter een man, die zijn eigen belang niet uit het oog verloor. Veilig had hij de rekening van zijn reis- en verblijfkosten wat ruim kunnen schrijven, maar nu begon hij ook tegenwerpingen te maken, om datgene in den boedel terug te brengen, wat hij van zijn schoonouders had geleend. Dat schijnt VICTORIA OBEKINCK als een verstandige en voorzichtige moeder te hebben zien aankomen en willen verhoeden. Met haar man had zij een testament gemaakt waarbij de Weeskamer werd uitgesloten, bij het testament den 4 Juli 1621 verleden, slechts weinige uren vóór haar dood, toen zij „cranck te bedde lag” en de ziekentrooster reeds niet meer van hare sponde week, had zij de zorgen voor de belangen harer twee onmondige kinderen den Weesmeesters opgedragen en bepaald, dat een som gelijkstaande met al hetgeen GLAUWE en zijne vrouw ten huwelijk of als subsidie genoten hadden, hetwelk te samen „eene merckelijke somme van penningen” bedroeg door genoemde minderjarigen vooruit uit den boedel zou genomen worden, terwijl zij daarbij tevens verklaarde, dat hetgeen GLAUWE van haar geleend had 1400 gl. beliep.

Weesmeesteren trokken zich de belangen van de onmondigen aan en benoemden den 18 Maart 1622 COERT COPER tot voogd, die aanstonds geschillen met GLAUWE kreeg, welke twee jaren later door scheidslieden werden beslist²⁾.

Het liep met de kinderen van onzen kunstenaar verder niet voorspoedig af.

Van de getrouwde dochter hoorden we niets meer. Toen de beide anderen stierven, — hetgeen vóór 1645 plaats had — was ook zij reeds overleden, want hunne nalatenschap werd toen uitgekeerd aan MAYKEN en PIETER VINCK, hunne naaste betrekkingen, hoogstwaarschijnlijk hun neef en nicht en kinderen van WILLEM DAEMSZ VINCK, die in het geschil tusschen GLAUWE en den voogd der kinderen een der scheidslieden was geweest.

* *
*

CORNELIS VAN DER VOORT.

Deze kunstenaar behoorde weder tot een dier in de Zuidelijke Nederlanden gevestigde familiën, die naar het Noorden trokken, om daar in vrijheid hun godsdienst te kunnen uitoefenen.

De familie VAN DER VOORT, waartoe zijn vader behoorde, nam in haar vaderland geen eerste plaats in. Zij bracht, zoover wij kunnen nagaan, slechts eerlijke handwerks-

1) Dit alle blijkt uit de rekening en verantwoording van GLAUWE's voogdij en eenige andere stukken, berustende op Weeskamer, Lade 301.

2) Minuutregister van de Weeskamer.

lieden en industriëelen voort, onder welke, gelijk bekend is, de liefde voor die vrijheid het onverzettelijktst was. Verschillende groote familiën mochten zich aan 't hof der Spaansche landvoogden van alle ketterij laten genezen en met voordeelige ambten of fraaie titels begiftigen, niet alzo de gezeten en de kleine burgerij. Met opoffering dikwijls van hun bestaan, met achterlating van hun vaste goederen weken zij uit, om in een der groote koopsteden van Holland een nieuw leven te beginnen en de kans der fortun te beproeven.

Gewis behoorden de VAN DER VOORTS tot de ijverigste hervormingsgezinde familiën. Een aantal broeders, neven en nichten vertrokken nagenoeg tegelijkertijd uit hun vaderland, zoodat CORNELIS in lateren tijd veel van zijn eigen en aangehuwde verwanten hier gevestigd zag. Onder deze laatste noemen wij eenige leden van de familie MOERENTORFF uit welke een zoon zich door het drijven der beroemde Plantijnsche drukkerij te Antwerpen wereldberoemdheid verworven had.

PIETER VAN DER VOORT HANSZON, een lakenbereider, die met TANNEKE VAN DE VENNE gehuwd was, had, als men mag afgaan op de geboorteplaatsen zijner kinderen, waarschijnlijk om met zijn werk het dagelijksche brood te verdienen, vrij wat rondgezworven eer hij zich te Antwerpen nederzette. In 1567 werd een zoon PIETER te Brussel, in 1574 een zoon HANS te Turnhout en in 1576 onze CORNELIS te Antwerpen geboren, waar de ouders naar 't schijnt nog in 1582 zich verblijd zagen door de geboorte van een dochter SUSANNA.

Na de inneming van Antwerpen verliet de familie de stad; waarheen zij zich aanvankelijk begaf is niet te melden, eerst in 1592 op den 1 April kocht hij het Amsterdamsche poorterrecht. Zijn voorbeeld vond 24 Februari van 't volgende jaar navolging bij zekeren HANS VAN DER VOORT, die ongetwijfeld zijn broeder en lakenbereider was als hij. Beide waren in dien tijd bewoners van de nieuwe stadswijk buiten Jan-Rodenpoort. PIETER woonde naast een toen zeker vrij bekend huis, waar de drie Hollanders uithingen. Uit dat huis werd hij den 27 Juni 1598 ter begrafenis naar de Nieuwe Zijds Kapel gedragen. Uit zijne deftige rustplaats blijkt, dat hij niet geheel misdeeld was van aardsche middelen. Behalve den oudsten zoon PIETER, van beroep emmermaker (later ivooren kammenmaker)¹⁾, die reeds in December 1593 met SUSANNA, een dochter van PHILIPS VINGBOONS, van Mechelen, gehuwd was, liet hij vier minderjarige kinderen na, waarvan HANS,²⁾ toen 24, en CORNELIS, toen 22 jaren, ter weeskamer compareerden, om hunne toestemming te geven,

1) Wellicht deed hij ook aan de schilderkunst. Als getuige in een acte van 22 Januari 1598 vond ik PETER VAN DER VOORT, schilder, vermeld.

Bij zijn huwelijk woonde hij in de Nieuwe Hoogstraat, en daar woonde hij nog toen in 't laatst van Februari 1603 zijne vrouw stierf. Toen woonden zijne twee zusters MARIA en SUSANNA bij hem in. De eerste huwde April 1603 met CORNELIS VANDEN BOGAERDEN, de tweede in Augustus 1601 met PHILIP KOECK. Er schijnt nog eene ongetwijfeld oudere zuster LEENTJE te zijn geweest.

2) HANS VAN DER VOORT was kleermaker en overleed in 1609 twee minderjarige kinderen achterlatende. Toen leefde nog een oom PAULUS VAN DER VOORT.

dat de weduwe het gebruik van den boedel zou behouden en er geen scheiding en verdeling zou behoeven plaats te hebben.

CORNELIS stond, in weerwil dat hij nog niet meerderjarig was, reeds op zich zelve en woonde in de Heintjehoeksteeg. Zijn kunst zal hem daartoe in staat hebben gesteld. Op den 24sten October van dat jaar begaf hij zich in ondertouw met TRUYTGEN, de negentienjarige dochter van WILLEM JANSZ, die het bode-ambt op Hamburg bediende en in de Niezel woonachtig was. Bij dien ondertrouw stond zijne moeder hem ter zijde. Het verdient vermelding, dat Commissarissen van huwelijksche zaken den bruidegom oplegden ook zijne geboden te Turnhout te laten gaan. Dit wijst er op, dat CORNELIS minstens zes maanden te voren daar was woonachtig geweest. De gissing ligt voor de hand, dat hij daar waar zijn ouders ook voor een tijd hadden gewoond in de leer was geweest, zich aanvankelijk daar had gevestigd en bij gelegenheid van zijns vaders ziekte en kort daarop gevolgd door dood, naar Amsterdam was overgekomen.

Eenmaal in Amsterdam gevestigd heeft hij het niet meer verlaten. In 1601, 1605, 1607 vinden wij de bewijzen, dat hij hier aanwezig was, en verder telkens met tusschenpoozen van korten of langeren tijd tot aan zijn dood toe.

Reeds in 1601 ontdekken wij de sporen van zijne liefhebberij tot het aanleggen eener verzameling van kunstwerken. Uit den boedel van RUTGER VAN DORSSEN kocht hij toen „een bort (schilderij) met naect geschilderde kindertgens”, en later zullen wij hem onder de koopers van kunst meermalen aantreffen. Zoo b.v. was hij bij de vendutie van den boedel van GILLES VAN CONINXLOO een ijverig bieder, die zich hetgeen hij begeerde niet zoo gemakkelijk voor den neus liet wegkopen en stoute sommen betalen dorst. Toen gaf hij voor een stuk van CRISPIJN VAN DEN BROECK 90 gl., voor een bort van de vier evangelisten 38 gl., voor een lantschap op doeck 27 gl. 10 st., voor een Jacob en Rebecca 25 gl. voor een schilderij van Leda 9 gl. 10 st., en dat was lang niet het eenige wat hij kocht; nog verschillende bortgens, teekeninghen en prenten, een paar schilderezels en kostbare verven gingen in zijn bezit over, en nog in 't zelfde jaar kocht hij voor 54 gl. een schilderij van een crucifix. Veilig mag men aannemen, dat het een schoone collectie was, die hij gaandeweg bijeenbracht. Maar 't schijnt, dat hij een weinig te ver daarmede ging, zoodat hij in Maart 1607 er toe moest komen, om een obligatie aan te gaan ten behoeve van JAN ADRIAENSZ ROEST, die met een rentelast van 75 gl. 's jaars op al zijne bezittingen drukte, en waarbij zijn schoonvader nog voor hem borg moest staan onder verband van een hem toebehoorend huis op den noorderhoek van de Minderbroeders- of Oudekerks- (wij zeggen thans Oudekennis) steeg,¹⁾ waarin wij CORNELIS VAN DER VOORT weinige jaren later zelve zullen gevestigd vinden.

TRUYTGEN WILLEMS had hem intusschen drie kinderen geschonken, misschien meer, maar deze waren in 1607 al niet meer in leven. PIETER geboren omstreeks 1599,

1) Rentebrieven No. 23 bl. 211. Dit huis was toen belend aan Mr. CORNELIS KETEL.

CLARA, geboren omstreeks 1601, en ANNA, geboren omstreeks 1605. In Februari 1607 verkeerde zij wederom in de blijde verwachting, en onzeker van den goeden afloop besloten de echtgenooten een mutueel testament te maken, waartoe zij het ministerie van den in de Molensteeg wonenden notaris GIJSBERTI inriepen. Deze passeerde den 15den dier maand den uitersten wil, die niets vermeldenswaards bevat. Hij onderteekende dit stuk:

Cornelis van der Voort

Tien dagen later hield BOUDEWIJNTJE JANSdr. het pasgeboren dochtertje van het echtpaar in de Oude Kerk ten doop, dat den naam ontving van de moeder. Deze schijnt weinige jaren later overleden te zijn.

Laat ons bij de familie van deze eerste vrouw van den schilder even verwijlen.

TRUYTGEN had twee zusters, GIERTJE, die met MATHEUS ANTHONISZ BLAEU was gehuwd en zich later aan de kinderen uit CORNELIS' eerste huwelijk veel liet gelegen liggen, en GRIETJE, die hare hand evenzeer aan een schilder had gereikt. De kunstenaar, die door dit huwelijk VAN DER VOORTS zwager werd, was de landschapschilder GOVERT JANSZ, van wien REMBRANDT een landschap en een dorpje bezat. REMBRANDT waardeerde dien meester even als zijn tijdgenooten. Het landschapje, dat wij nog bij zijn insolventie in 1656 in den boedel ontmoetten, had hij in 1637 voor 30 gl., in de auctie van NICOLAËS BAS gekocht, terwijl LUCAS LUCÉ in dezelfde auctie voor een ander stukje 32 gl. betaalde. Wij zullen zoo aanstonds zien, dat er een twaalfstal jaren vroeger drie zijner werken in het bezit van zijn zwager waren. GOVERT was als 25-jarig jongman den 26 April 1603 met GRIETJE ondertrouwd. Hij woonde toen in de Warmoesstraat en werd geassisteerd met zijn vader JAN GERRITSZ ¹⁾.

Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren TRIJNTJE, gedoopt 25 April 1604, TRUYTGEN, geboren omstreeks 1609 en JAN, omstreeks 1612, over welke kinderen in 1619 Mr. JAN SYBRANDSZ DE BONTE tot voogd werd benoemd. Kort vóór dien tijd was GOVERT alzoó overleden. GOVERT JANSZ is zeker een merkwaardig kunstenaar geweest, die eene afzonderlijke studie allezins zou verdienen.

Uit den boedel van zijn schoonvader had CORNELIS VAN DER VOORT het reeds vermelde huis op den hoek van de Oudezijds Voorburgwal en de Oudekerksteeg geërfd, en nog een merkelijke som van penningen, te zamen tot een bedrag van ongeveer 6000 gl., waarvan hij de helft aan zijne vier kinderen „bewees.”

Voor het eerst vinden we hem als op dien burgwal woonachtig vermeld in 1610, toen hij op den 15 April zich van een getal van ongeveer dertig schilderstukken ontdeed ²⁾.

¹⁾ Zie aantekeningen van Mr. A. D. DE VRIES Az. *Oud-Holland* III bl. 156.

²⁾ Erfhuizen van de Weeskamer.

Van het meerendeel wordt noch de naam van den schilder, noch het onderwerp opgenoemd. Wij nemen uit de lijst daarom slechts de volgende over.

Een wintertgen.....	f 8:—
Een stuck van de verloren zoon.....	21:—
Twaelf Keyzers.....	49:—
De vier getijden 's jaers.....	144:—

De opbrengst van de rest was bijna even veel als van dit vijftiental zoodat wij mogen aannemen, dat hij de keur van zijne verzameling behield.

Om welke reden hij deze stukken verkoopen liet is mij niet duidelijk.

Het moet in dezen tijd geweest zijn, dat hij den jongen BAILLY tot leerling had. PIETER LUYCX leerden wij reeds als zijn leerling kennen in 1607 ¹⁾. Ik kan er nog een ander leerling bij vermelden. In 1612 wordt DIRK HARMENSZ als bij hem woonachtig opgegeven. Van dit drietal heeft alleen BAILLY zijn naam als kunstenaar bij het nageslacht kunnen handhaven. LUYCX schijnt het in de kunst niet ver te hebben gebracht ²⁾ en DIRK HARMENSZ haar te hebben vaarwel gezegd. Toen hij in Augustus 1640 overleed als een welhebbend „linnenpacker” liet hij zijne weduwe, LYNTJE SPIERINCK, eene verzameling van schilderijen ten getale van 411, waarbij verscheiden van hem zelven, achter.

VAN DER VOORT had blijkbaar nooit gebrek aan werk, zoodat hij aan zijn voorliefde voor het bezitten van schoone schilderijen den vrijen teugel kon vieren. Dat hij om zijn kunst zeer geacht was, blijkt ons reeds uit RODENBURGH'S dichtregelen, maar van andere zijde blijkt het hieruit, dat een schuttersvendel hem opdroeg het corporaalschap op doek te conterfeiten. Wij kunnen er helaas niet meer over oordeelen hoe hij zich van die taak kweet, omdat het stuk onder de velerlei overschildering niet meer herkenbaar is. Tengevolge van den aftrek, die zijn werk vond, was VAN DER VOORT weldra een gezeten burger, die het met zijn middelen kon overeenbrengen om 1600 gl. aan één persoon op rente uit te geven, en die niet verlegen was om 400 gl., die de erven van zijn schoonvader hem niet zoo aanstonds konden uitbetalen. Zulke sommen hadden toen nog vrij wat meer te beteekenen dan tegenwoordig.

Maar hoe groot zijn liefde voor de kunst ook was, al hing zijn huis vol met de werken van de beste meesters, na den dood van zijn vrouw was het leeg om hem heen. Op den duur verdroot hem dit zoozeer, dat hij naar een nieuwe levensgezellin uitzag en het oog liet vallen op eene Dortsche schoone CORNELIA BROUWER JANSDOCHTER ³⁾ met welke hij den 13 April 1613 voor de roode deur in 't kerkmeesterskompotoir ging. Weldra

1) *Oud-Holland* III bl. 46

2) In November 1652 verviel een armzalig boeltje, waarvan één schilderij en een schilderezel, op het beroep van den pas overleden eigenaar duiden, aan de Desolate Boedelskamer. Het was de nalatenschap van den schilder LUCX. Ik vermoed dat het onzen PIETER LUYCX is.

Ik zou mij al zeer moeten bedriegen indien deze dame niet een zuster was van BAREND JANSZ BROUWER en van BROER JANSZ. den bekenden oudsten courantier.

voerde hij haar de echtelijke woning op den hoek van de Oudekerksteeg binnen. Maar hetzij dat CORNELIA niet even veel gevoel voor kunst bezat als haar echtvriend, en van oordeel was, dat al die schatten aan den wand, met het oog op het al te spoedig vermeerderde gezin, meer vruchtdragend konden worden gemaakt, hetzij dat er wezenlijk in het huis aan velerlei zaken behoefte bestond behalve aan mooie schilderijen, VAN DER VOORT besloot er een goed deel van te verkoopen. Niet minder dan 195 stuks zond hij naar „de vier Heemskinderen” op 't water en liet ze daar aan den meestbiedende veilen.

Het proces-verbaal dezer auctie stelt ons in staat over de verzameling en over den smaak van onzen kunstenaar te oordeelen, ofschoon we niet eens alle stukken maar slechts een goede 70 iets nader dan met de woorden een „stuk schilderij” vinden aangeduid. Tellen wij echter alle bij elkaar op, dan verkrijgen wij toch nog niet het cijfer 195, dat blijkens de nummering aanvankelijk ter veiling was aangebracht.

De ontbrekende had hij waarschijnlijk uit de hand verkocht of teruggenomen.

Den 7 Aprilis 1614 syn vercocht de schilderyen van CORNELIS VAN DER VOORT, op 't water in de vier Heemskinderen¹⁾.

Een vanitas	
Een Democrites en Heraclitus.....	f 14:—
Een Maria Magdalena. (<i>Pieter Lundens, in de Coestraat</i>).....	7:10
Een vrouwentrony	4:—
Een lantschap van MOMPER
Twee ronde tronietgens. (<i>Jacques de Ville, tot Grebber, antyck</i>)?.....	2:—
Een geboorte	3:—
Een coockenbort.....	37:—
Een lantschap.....	59:—
Een bancquet van DIRCK BARENTSZ	205:—
Een tronye	23:—
Een tronye.....	10:—
Een lantschap van SCHELE NEEL	36:—
Een naeckt persoontien.....	7:10
Een kool van JOCHEM BEUKELAER.....	7:—
Een Martha en Maria Magdalena (<i>B. van Someren</i>)	15:—
Een boeren Drie Koningsavond.....	50:—
Een Judit.....?	11:10
Een stuck van MOMPER.....	14:—
Een ront tronietje. (<i>Hans van Cleeff</i>).....	2:10
Een stuck van NIEULANT. (<i>B. van Someren</i>)	7:10
Een ovael van NIEULANT.....	12:—
Een rovery van H. JORDAENS.....	10:10

1) Erfhuizen van de Weeskamer.

Een stuck van NIEULANDT	64:—
Een tronie van Jan van Leyen van HEEMSKERCK.....	42:—
Een lotery van 't Oudemannahuys ¹⁾	13:—
Een Mars en Venus	20: 10
Een tempel. (<i>Willem van der Bunder, schilder.</i>).....	58:—
Een lantschap van MOMPER.....	21:—
Een lantschap van MOMPER.....	17:—
Een bloempot	26:—
Een aanbidding der Herders. (<i>Abraham Verwer, schilder, Willem v. d. Bunder.</i>).....	13:—
Een stuck van CORNELIS CLAESZ	15:—
Een lantschap van CONINXLOO	57:—
Een stuk van F. BADENS. (<i>Adr. van Nieuland</i>).....	45:—
Een Johannes predicatie.....	7: 10
Een Mars en Venus	8:—
Een liefde door HANS JORDAENS	19:—
Een kersnacht.....	8:—
Een tijd.....	7:—
Een ommeegang	55:—
Een stuck van HANS JORDAENS	39:—
Een idem	33:—
Een lantschap van MOMPER	18: 10
Een idem	17: 10
Een stuck van SCHELE NEEL.....	26:—
Een stuck van DIRCK BARENTSZ.....	27:—
Een lantschap van HUYBRECHT THONIS.....	43:—
Een stuck van F. v. VALCKENBORCH	29:—
Een stuck van CHRISPIJN VAN DEN BROECK ²⁾	80:—
Een Amsterdam van VROOM (<i>Willem v. d. Bunder.</i>).....	9: 10
Een stuck van VROOM	11: 10
Een brand van Sodoma van VERSTROT (?)	30:—
Een Marienbeelt van de JONGE FRANCKS.....	11:—
Een fruytbort.....	7:—
Twee tronien van de JONGE NIEULANDT ³⁾	23:—
Een koockens fruytbort.....	57:—
Een boerekermis.....	24:—
Een stuck van de OUDE BREUGEL.....	50:—

1) VAN MANDER zegt, dat er in 't Comptoir van 't Oude Mannen Gasthuis een groot stuk van D. VINGBOONS hing 14 voet lang en 8 voet hoog, gemaakt in 1603, dat ook deze loterij voorstelde. Waar is dit stuk gebleven?

In de rareitenkamer van 't archief van Amsterdam hangt een dergelijke loterij van 't Dolhuis van de hand van GILLES COIGNET.

2) Dit stuk had hem gelijk wij zagen 90 gl. gekost.

3) Voorzeker van JACOB VAN NIEUWLAND.

Een tempel.....	84:—
Een bancquet der goden.....	317:—
Een lantschap van MOMPER.....	37:—
Een dito.....	47:—
Een paer scheepjens van JORDAENS.....	13:—
Een lantschap van GOVERT JANSZ.....	20:—
Een lantschap van MOMPER en SEBAST. FRANCKS.....	36:10
Een geboorte.....	53:—
Een stuck van MOMPER.....	38:—
Een bataillie van CAREL VAN MANDER.....	221:—
Een lantschap van GOVERT JANSZ.....	16:10

De opbrengst van 3457 gl. 10 st. in die dagen pleit voor de degelijkheid der verzameling, de namen misschien nog beter in onze oogen.

Reeds in Januari 1614 had CORNELIA aan CORNELIS een dochter geschonken, die den 16den in de Oude Kerk gedoopt werd, maar den 8 Augustus van 't zelfde jaar in dezelfde kerk moest worden ter aarde besteld. Als een aardig staaltje van de wijze waarop dergelijke feiten door de bevoegde machten werden opgeteekend, schrijf ik de daarop betrekking hebbende post uit het begraafboek letterlijk over.

Den 8 (Aug) een kint van Krelis van der voor oover die Kerck
brugh een scidder f 4.

Na deze eersteling zouden nog verscheiden volgen. JAN, gedoopt 1 Maart 1615, maar kort vóór 23 Juni 1617 weder overleden, een tweede JAN, den 8 December 1619 in de Nieuwe Kerk gedoopt, CORNELIA, gedoopt 26 Augustus 1621, en DOROTHEA, gedoopt 19 Januari 1623.

Na 1617 is het gezin verhuisd naar den hoek van de S^t. Anthonis-Breestraat vlak over de Sluis. Ik heb nog niet ontdekt of dit het noorder of zuider hoekhuis was.

Het was ook omstreeks dezen tijd, dat de verwanten van de eerste vrouw er blijkbaar op aandrongen, dat de schilder ten behoeve zijner vóórkinderen ter weeskamer zou doen inschrijven hetgeen hen uit kracht van de erfenis van hunne moeder toekwam. Dit geschiedde den 15 November 1618. Hij verklaarde, onder goedkeuring der verwanten, dat zij te zamen recht hadden op 2600 gl. en op de helft van het huisraad, dat hij in zijn geheel op ongeveer 800 gl. geschat had. De beide schuldvorderingen, waarvan ik straks reeds sprak, droeg hij bij deze acte aan zijn kinderen op¹⁾.

De oudste hnnner, PIETER VAN DER VOORT, was reeds sedert eenige jaren bij zijn vader op het atelier werkzaam. Weldra verliet hij de ouderlijke woning en ging op zich zelf wonen. Wat er over hem uit mijne aantekeningen blijkt, geef ik hierachter in een bijlage.

1) Weesboek 17, bl. 276°.

ANNA en GEERTRUYD, twee van CORNELIS' dochters uit zijn eersten echt, waren in 1629 gehuwd, respectievelijk met CORNELIS GERRITSZ en JAN GERBRANDSZ. Van de andere kinderen heb ik verder niets te vertellen.

In de verzameling geslachtslijsten, ten archieve bewaard, komt eene genealogie voor van eene familie VAN DER VOORT, waarin ook onze schilder een plaats inneemt en waarin hem twee dochters worden gegeven, waarvan der eene haar neef CAREL VAN DER VOORT, der andere DAVID JACOBZ DE WILDT, de secretaris ter admiraliteit, tot echtgenoot gegeven is. Hier heeft echter eene verwarring plaats gehad tusschen den schilder en een gelijknamigen bloedverwant, die in de Kalverstraat woonde ¹⁾. Of daarin eene dergelijke verwarring van PIETER, een broeder van CORNELIS, plaats had met een persoon, die ook PIETER VAN DER VOORT heette, durf ik nog niet met zekerheid beslissen. Zoo niet dan werd eene zijner dochters in 1625 de huisvrouw van den schilder PAULUS BUYS, die tot eene aanzienlijke familie behoorde.

Over de vrienden en betrekkingen van CORNELIS VAN DER VOORT zijn wij zeer slecht ingelicht, doch het zegt reeds veel als wij kunnen aanvoeren, dat PIETER LASTMAN een vriend van den huize was. Toen VAN DER VOORTS vrouw eens bezwarende praatjes over een dienstmeisje had rondvertelt en de ouders van dat meisje het er niet bij wilden laten, legde juffrouw VAN DER VOORT eene verklaring af, waarbij PIETER LASTMAN als getuige stond ²⁾.

In het *Bredero-album van Oud-Holland* gaf ik als jaar van den dood van VAN DER VOORT 1625 op. Zijn overlijden had echter een paar maanden vroeger plaats dan ik toen meende te mogen vaststellen. Op het einde van October 1624 blies CORNELIS op ongeveer 48-jarigen leeftijd den laatsten adem uit; hij werd den 2^{den} November 1624 in de Zuiderkerk begraven.

Hij liet zijne weduwe met een zwaar gezin van zeven minderjarige kinderen achter, waarvan de jongste het tweede jaar nog niet had bereikt. Of PIETER, onder dit zevental begrepen was, weet ik niet. Hij zou dan zeker de meerderjarigheid spoedig hebben bereikt.

Het schijnt, dat de weduwe in vrij goeden doen bleef zitten. Den 27 October 1626 had er eene scheiding tusschen de kinderen uit het eerste en uit het tweede huwelijk plaats. De acte kwam mij niet onder de oogen. Het is echter buiten kijf, dat er allcen dan eene scheiding wordt gemaakt, wanneer er wat te deelen valt.

Vooraf was alles te gelde gemaakt, wat geacht kon worden eene waarde te vertegenwoordigen. Het in 't sterfhuis voorradige magazijn van schilderijen, zoowel degene die VAN DER VOORT had gemaakt en aangelegd, als de stukken, die hij hetzij voor zijn genoegen bewaarde, hetzij om ze door zijne leerlingen te laten copiëren in huis hield,

¹⁾ Er heeft nog een schilder CORNELIS VAN DER VOORT bestaan. Men loopt echter weinig gevaar hem met onzen CORNELIS te verwarren, omdat hij eerst in 1648 in 't Delftsche gilde werd ingeschreven. Vgl. *Archief voor Nederl. Kunstgesch.* D. I

²⁾ Prot. Not. ROSA o. a. acte van October 1623.

werden onder den hamer gebracht, en daarbij natuurlijk verscheidene atelierstukken en copiën door zijn vroegere en latere leerlingen vervaardigd.

Het volgende proces-verbaal der gehouden veiling is ook dáárom merkwaardig, omdat het ons in kennis stelt met de meesters wier werken door VAN DER VOORTS leerlingen bij voorkeur werden bestudeerd.

Wij hebben hier de bewijzen in handen van VAN DER VOORTS bewondering voor CORNELIS VAN HAARLEM van wiens „*Mopsus*” vijf, van wiens „*Kruishechting*” vier, en van wiens „*doop van Johannes*” twee copiën aanwezig waren. Maar VAN DER VOORT had blijkbaar ook veel op met LANGE PIER wiens „*Pinksterdag*” en met HONTHORST wiens „*Venus en Cupido*” hij gaarne aan zijne leerlingen om na te schilderen gaf. LASTMAN en JORDAENS werden evenzeer op zijn atelier gecopiëerd. Voor de waardeering van de laatstgenoemde meesters door hunne tijdgenooten is dit een belangrijk bewijs.

Bij het nalezen van dezen prijs-catalogus zal men menigmaal stukken met dezelfde omschrijving vinden, dat ongetwijfeld weder copien van denzelfden aard als de bovengenoemde zijn. Toch loopen er natuurlijk ook een aantal stukken onder, die van den meester zelve zijn. Naar sommige portretten bestond altijd vraag. Geen goed Prinsman, die geen conterfeytsel van den ouden Prins, van Prins MAURINK, of van den bekenden troonsopvolger Prins HENDRIK begeerde te bezitten. Andere vorsten waren ook zeer gewild en blijkbaar COORNHERT ook. Ik ben er zeker van, dat ieder portretschilder van zoodanige stukken een kleine voorraad bij de hand had, die hij met behulp van zijn leerlingen telkens aanvulde. En zoo zal 't ook zijn geweest met de „*lachertjes*” (Heracliet) waarvan VAN DER VOORT een aantal had. Menigmaal had ik gelegenheid optemerkten, dat „*Susanna met de boeven*” en „*Loth met zijne dochters*” bizonder populaire onderwerpen waren. Hier is er echter maar een enkele aanwezig.

Op den 13^{den} May Anno 1625 zijn vercocht op de Breestraet aen de Sluys deze naervolgende schilderyen, achtergelaten by Mr. CORNELIS VAN DER VOORT, in syn leven schilder.

Een ontbijtgen.....	f 8: 5
Een schael met druiven.....	7: —
• Een turcksche Keyzer met zijn vrou	6: 10
Een conterfeytsel van Mauritius, prins van Orangien	9:
Een monnik met een bagijn	4: 10
Een lantschapgen	6: 5
Twee stuckgens van de Onnozelheyt ende Voorzichtigheyt (<i>Dirk Harmensz in de St. Annedwardsstraat</i>)	4: 12
Een banquet.....	12: —
Een conterfeytsel van Prins Hendrick (<i>de advocaat Cloeck</i> ¹⁾).....	5: —

¹⁾ Deze raadsman van REMBRANDT schijnt alzoo een kunstverzamelaar te zijn geweest. In deze auctie kocht hij nog eenige andere kunstwerken.

Drie tronien van Godinnen	6:—
Een mopsus, copie nae MR. CORNELIS.....	8:—
Een conterfeytsel van Prins Maurits (<i>Pr. Belten, naest de deur</i>).....	5:—
Een stuckgen van Maria met het kindeken en Joseph.....	3: 5
Een Pares en Anona.....	10: 10
Een conterfeytsel van Keyzer Rodolphus.....	2: 10
Een stuckgen van naecte godinnen.....	19:—
Een geharnasde ridder met een naecte vrou	2: 15
Een hoerhuysgen.....	3: 5
Een lantschap (<i>Guilliam Bouwens, in de St. Luciensteeg, schilderij cooper</i> ¹⁾).	22: 5
Een stuckgen daer Christus aen 't cruys genagelt wert.....	11: 5
Een stuckgen daer een naecte vrou geschildert wert.....	7: 5
Een Venus met Cupido.....	9: 10
Een koocken.....	10: 15
Een koocken.....	12: 15
Een landschap met water en huysen.....	20:—
Een lantschap.....	22: 15
Twee stucken van Petrus en Paulus.....	19: 10
Een koocken	9:—
Een bloempot.....	8: 15
Een stuck daer de justitie de onnozelheyt beschermt.....	21: 10
Een stuck van de Arck.....	31: 10
Een stuck van een naecte vrou, de ijdelheyt.....	7:—
Een conterfeytsel van Coornhart.....	4:—
Een ontbytgen (<i>Cornelia Brouwers, de weduwe</i>).....	8: 10
Drie godinnen 't stuck à 56 stuyvers.....	8: 8
Een stuck van t vROUTGEN dat de zoom van Christus rock raeckt	3: 12
Een naeckte Venus (<i>Dirk Harmensz</i>).....	2: 10
Een schael met druyven.....	7: 10
Een lachertgen.....	2:—
Een stuckgen daer d'een de wereld belacht en d'ander beschreyt.....	9: 15
Een lachertgen.....	2: 16
Een ovael prins Maurits.....	10:—
Drie personnagien met een fackel.....	2: 2
Een paarts hoofd met een jongen.....	2: 11
Een lantschapgen met eenige beesten.....	30:—
Een conterfeytsel van de Coninginne van Vranckryck.....	3: 5
Een stuck van Susanna met de boeven.....	6:—
Een conterfeytsel van de jonge koninck van Vranckrijck.....	19:—
Een conterfeytsel van de princes van Orangien.....	4:—

¹⁾ Hij kocht nog meer stukken. Wellicht was hij een familielid van CLAES ELIAS' huisvrouw.

Een Adam en Eva	3 : —
Een boere vrijerijtgen	3 : 12
Een copytien naer LASMAN (<i>Pieter Cod, de swager van den substituyt Haen</i>).	18 : 5
Een koocken	18 : —
Een naeckt Venusgen	1 : 10
Twee conterfeytsels van de Coning en de Coninginne van Engelant	8 : 10
Een bancquet van jonge luyden op de oude manier gecleet ¹⁾	21 : 5
Een Judith mettet hoofd van Olipharnus	14 : —
Een stuckgen van Jesus met de doornde kroon	4 : —
Een cruyceficxgen	12 : —
Een lantschap (<i>Dirk Harmensz</i>).	19 : —
Een coocken	5 : 10
Een stuckgen van de Pinxterdach	11 : 15
Een stuckgen vande dopinge Johannis	26 : 15
Een Mopsus van Mr. CORNELIS VAN HAERLEM	46 : —
Een Mopsus copy naer Mr. CORNELIS VAN HAERLEM	23 : —
Een trony van LANGE PIER (<i>Louis du Prée, knecht daer ten huysse</i>).	9 : —
Drie tronyen van godinnen	7 : —
Een trony	2 : —
Een Judith met het hoofd van Holifernus	17 : —
Een Agar	7 : 5
Een Venus en Cupido, copy naer HONTHORST	9 : 15
Een lantschap met wagens en huysen	16 : 5
Een lantschapgen	9 : 15
Een stuck vande vasten avont en de vasten tegens malcander tournoyende	23 : 5
Een stuckgen van LASMAN	36 : 10
Een stuckgen van naeckte godinnen met eenighe fruyten	28 : —
Een stuckgen van bosgoden	30 : —
Een Charitas, cleyn	7 : 15
Twee tronien	3 : 10
Een St. Francisco (<i>van Sichem</i>)	4 : 2
Een landschapgen	13 : —
Een lantschapgen met een schou daerin	13 : —
Een tronie van Prins Mauritius	3 : —
Een lantschapgen met een coetswagen daerin	11 : 10
Een wintertgen	10 : 15
Twee conterfeytsels	4 : 6
Twee tronien	4 : 2
Twee tronien	5 : 10

1) Als dit schilderij, gelijk ongetwijfeld de meeste der andere „banquetstuckgens” van de hand van CORNELIS VAN DER VOORT is, moet men met het costuum ter bepaling van den tijd der vervaardiging van schilderijen diensvolgens zeer voorzichtig zijn.

De onderconinginne van Frankrijk	4:—
Twee tronien	4: 6
Een stuckgen van naeckte godinnen pluckende fruyten	14: 15
Een lachertgen	1: 5
Een groot lantschap op doeck met een bataillie daerin	28:—
Twee tronien in een stuckgen	4: 5
Een fruytagie met een aep	3:—
Een Maria mettet kindeken en St. Jan	6: 5
Een courtsaen	2: 10
Een Andromeda, cleyn	2: 6
Een lachertje	2: 2
Een dito	2:—
Een banquetgen	7: 5
Een naeckte Venus, cleyn	1: 13
Een Marien beeltgen	1: 13
Een naeckte Venus, cleyn	1: 9
Een courtsaen, zoo groot als 't leven	8: 5
Een bancquet	14: 5
Een Venus en Cupido	4: 10
Een stuck van Action	11: 5
Een conterfeytzel nae Prins Hendrick	3: 10
Een conterfeytzel	1: 11
Een stuckgen van Abraham	6: 5
Een Petrus trony	1: 16
Een bancquet	11:—
Twee tronien	3: 6
Een stuck van de Deluvie. (<i>Dirk Harmensz</i>)	12: 5
Een trony. (<i>Hans vander Voort, op de Nieuwendyck</i>)	3: 15
Een mopsus nae Mr. CORNELIS VAN HAERLEM. (<i>Robbert de Baudoes</i>)	10:—
Een lachertgen.	5-15
Een stuckgen van de voorzichtighey	3: 1
Een stuckgen van Maria met het kindeken ende Joseph met St. Anna	6: 10
Een stuckgen van een Mars en Venus.	6: 10
Een stuck daer de soldaten de boeren quellen	27:—
Een stuckgen daer een naeckte vrou uytgeschildert wert.	9:—
Een stuck vande dopinge Johannis nae Mr. CORNELIS VAN HAERLEM	32: 10
Een stuck daer Christus aent Cruys genagelt wert, van Mr. CORNELIS VAN HAERLEM	150:—
Een copy naer hetselve	31:—
Een wintertgen	62:—
Een groot stuck van St. Stephanus	31:—
Een history daer Raechel haers vaeders goden versteect	34:—
Een stuck vande Pincxterdach. (<i>Robbert de Boudous</i>)	21: 10

Een stuckgen daer d'een de werelt belacht ende d'ander beschreyt (<i>Robbert de Boudous</i>)	15 : —
Drie stucken van Poetery	20 : —
Een Agar	12 : —
Een Mopsus, copy naer Mr. CORNELIS VAN HAERLEM	17 : 10
Een dito	12 : —
Een stuck vande IJdelheyt	12 : 10
Een Andromedaetgen	2 : 3
Een vrouwentrony	1 : 10
Een trony	2 : 10
Twee tronyen van de voorsichtigheyt ende onnoselheyt	17 : 13
Een boer-maelyt. (<i>Louis du Précé.</i>)	9 : —
Een stuckgen van Maria, Joseph ent Kindeken	6 : —
Een stuckgen van SCHOBEL	6 : —
Een stuckgen daer een naeckte vrou uytgeschildert wert	8 : —
Een Maria Magdalena	1 : 15
Een wintertgen.	8 : —
Een conterfeytsel van Coornhart	5 : 5
Een wintertgen.	12 : 5
Een stuckgen van Judith	6 : —
Een lantschapgen met geberchte	11 : —
Drie godinnen.	8 : 10
Een stuck van Rebecca met de knecht van Abraham ¹⁾	38 : —
Een conterfeytsel	2 : —
Een oude vrou met haer gelt een jongman soeckende te becoren	9 : 10
Een groot stuck van een Satyr met eenige boeren	22 : —
Een groot stuck van Belthasar. (<i>François van Huffelen, schilder, in de Barnde-steeg in de Robyn</i>)	30 : 15
Een groot stuck van David en Abigael	50 : 10
Een stuckgen van 't vroustjen dat de boort van Jezus rock raeckt	6 : —
Een stuckgen van Egiptes vlucht. (<i>Dirk Harmensz</i>)	18 : 5
Een cleyn stuckgen van een naeckte Venus. (<i>Idem</i>)	14 : —
Een koocken	16 : 10
Twaalf Princen van 't huys van Nassauwen	66 : —
Een cleyn Andromedaetgen	9 : —
Twee skeepsschilderytgens	26 : —
Een stuckgen van wit en swart. (<i>Fr. v. Huffelen</i>)	5 : 10
Een stuckgen van wit en swart. (<i>Claes Elias, bij de Kercksbrugh</i>)	2 : 12
Een stuckgen van Loth met syn dochters	10 : 5
Een stuckgen van Joseph, Maria en't Kindeken	1 : 13
Een trony	2 : 9

1) Wellicht het stuk dat hij in de auctie CONINXLOO voor 25 gl. gekocht had.

Een trony van Prins Mauritius	1 : 1
Een stuckgen van Loth met syn dochters	5 : 15
Een stuck van een fonteyn en een spelende vrou	5 : 5
Een stuckgen van de hemelvaert Christi. (<i>Dirck Harmensz</i>)	3 : 10
Een lieffde van wit en zwart	1 : 12
Een trony	— : 15
Hen vroustrony. (<i>Pieter Cod</i>)	2 : 7
Een courtsaen. (<i>Idem</i>)	1 : 13
Een trony. (<i>Dirk Harmensz</i>)	— : 14
Een naeck man op doeck. (<i>Idem</i>)	1 : 13
Een Venus (<i>Idem</i>)	2 : 3
Een vos	— : 12
Een cleyn voutgen	1 : 5
Een trony van Prins Mauritius	2 : —
Een cruycifix. (<i>Francoys van Huffelen</i>)	2 : —
Een conterfeytselgen van een vrou. (<i>Dirk Harmensz</i>)	3 : 10
Een trony in een ront lysgen	— : 18
Een rondetgen een schiepgen	— : 15
Een conterfeytsel	2 : 10
Een conterfeytsel van de Oude Prins	6 : 5
Een stuckgen van wit ende swart	2 : 8
Twee kindertronien. (<i>Dirk Harmensz</i>)	2 :
Een Mars met een Venus	8 : 15
Een conterfeytsel naer Coornhart	— : 18
Een Adam en Eva, cleyn	2 : 2
Een conterfeytsel van de Marquis van Bergen	9 : 5
Een stuckgen van Steenwijck	14 : 5
Een naeckte Venus met Cupido van HONTHORST. (<i>Robbert de Baudous</i>)	54 : —
Een lachertgen, principael	6 : —
Een landschap van GOVERT JANSZ	67 : —
Een oude Satier met andere personagien, copy naer JORDAENS	60 : —
Een oude schilderij op doeck. (<i>Francois van Huffelen</i>)	— : 10
Een trony	— : 10
Een stuckgen wit en swart van Lazarus uit den grave verweect	12 : 15
Een cleyn stuckgen van hel, duyvel en doot	1 : 6
Een schilderytgen van de Evangelist Johannes	— : 18
Een groot paneel daerop een Satyrstrony	1 : 10
Een paneel daerop een trony	1 : 10
Een trony op doeck	— : 13
Drie personagien d'een met een fackel	6 : —
Een evangelist Johannes	1 : 7
Een conterfeytsel van een kint	1 : 11

Een groot stuck van Saul.....	21:—
Een stuck van den arck	40:—
Den stuckgen van den Pincxterdag van LANGE PIER. (<i>Fr. v. Huffelen</i>)	28:—
Een stuck van de smits op doek	(<i>id.</i>) 2:—
Een trony	(<i>id.</i>) —:11
Een groot stuck op doeck	(<i>id.</i>) 2:12
Een out perspectieffgen.....	2:11
Een schilderijtge wit ende swart	2:10
Een stuckgen van de zeven werken van barmhartigheyt int zwart	3: 5

Den volgenden dag werden de prenten verkocht. CORNELIS VAN DER VOORT had er een menigte, die ongetwijfeld tot het onderwijs der leerlingen dienden. Zij werden grootendeels bij pakken verkocht. Daaruit brachten slechts enkele goede prijzen op:

Drie historien van HEEMSKERK.....	1: 4
Het vrouweleven van ALBERT DUVR, houtsnee.....	1: 1
De passie van GOLTSIUS.....	} 3:11
De passie van C. VERMANDER.....	
De zeven planeten van C. VERMANDER.....	
't Vrouweleven van SADELAER.....	—:10

Ook kwamen er teekeningen onder den hamer, maar ook deze konden geen hooge prijzen bedingen. De geheele opbrengst bedroeg 2617 gl.

Onder de koopers van prenten troffen we ook JERONIMUS SWEERTS aan, die toen ten huize van een barbier bij de Varkenssluis woonde en vermoedelijk de vrij wel onbekend gebleven schilder was, die den verzamelaar der „Koddige opschriften” JEROEN JEROENSE tot zoon had¹⁾. Verder eenige leerlingen, op welke ik zoo aanstonds terug kom.

We leeren CORNELIS VAN DER VOORT uit dit proces-verbaal beter kennen dan we tot dusverre deden. Als portretschilder leidde ik hem bij den lezer in, doch hij was dat niet uitsluitend. Hij heeft ook, naar het mij voorkomt, zich onledig gehouden met het schilderen van allegorische, mythologische en aan de gewijde geschiedenis ontleende voorstellingen, die zonder twijfel een kennelijke voorliefde voor het naakt zullen hebben vertoond. Wie zich de moeite geeft de stukken eenigzins naar den aard der voorstelling te groepeeren, zal er te veel onder vinden van bijbelschen en mythologischen aard, dan dat men zou mogen aannemen, dat dit zonder eenige beteekenis is. Ook schijnt het, dat hij soms banket- en stillevenstukken penscelde, waarvan zijn zoon reeds zijn hoofdwerk maakte.

Eenige maanden later werd al wat er nog op het atelier „den winkel” aanwezig was mede te gelde gemaakt: de paneelen, de lijsten, de wrijfsteen, de ezels, de ledepoppen en wat er nog van kunst was voor den dag gekomen, hetgeen samen nog 244 gl. opleverde.

Het waren natuurlijk alle schilders of aankomende schilders die deze voorwerpen konden gebruiken. Ik was daarom eenigzins uitvoeriger in 't opgeven der namen van de koopers.

¹⁾ Vgl. *Oud-Holland* I bl. 151.

Op den 20 Augusti 1625 zijn op 't hoeckgen van de Breestraet vercocht dese navolgende goederen achtergelaten bij CORNELIS VAN DER VOORT.

Een deel oude ramen en lijsten. (<i>Jacob Leon, in de Reestraat in den huize van Scherbier</i>).....	0 : 18
Nog verschillende zulke koopen. (<i>Hans van Outen, of Houten, een der koopers</i>)	
Een deel penneel werck. (<i>Louis du Pree, knecht in huys</i>).....	1 : 1
Twee Tronien en wat penneelwerk. (<i>Lucas Luce, bij de Varkensslus</i>).....	1 : 3
Twee manstronien en penneelwerk.....	2 : 15
Een deel vrouwen- en manstronien.....	1 : 4
Een deel vrouwen tronien. (<i>Dirk Pietersz, in de Kalverstraet</i>).....	2 : 7
Een deel verscheyden tronien.....	2 : 10
Twee penneelen. (<i>Philips Vinckeboons, op de hoeck van de Salamandersteech</i>)	1 : 11
Drie vrouwen tronien. (<i>Pieter Lasman, over de Suyderkerck</i>).....	3 : 7
Twee penneelen. (<i>Pieter Pietersz op 't Ruslandt</i>).....	2 : 17
Drie tronien. (<i>Hans Cooplet, op 't hoeckgen van de Slyckstraet</i>).....	3 : 5
Drie peneelen (<i>Dirk Pietersz Bontepaert</i>).....	4 : 1
Een doek (<i>Pieter Lasman</i>).....	1 : 11
Een doek in een raem (<i>Dirk Harmensz</i>).....	3 : 16
Drie doecken in ramen (<i>Pieter Lasman</i>).....	4 : 15
Twee manstroniën en een penneel.....	2 : 2
Een doeck in een raem (<i>Paulus van Hillegaert, op de Rosegracht</i>).....	3 : 2
Drie tronien en een doeck.....	1 : 8
Een eesel. (<i>Paulus van der Cley, swager van Louis Elle</i>).....	0 : 13
Een raem en een esel (<i>id.</i>).....	0 : 12
Een groote en een cleyne eesel. (<i>Hans Coplet</i>).....	1 : 11
Een houten leë-wyff. (<i>Pieter Pietersz, op 't Ruslandt</i>).....	3 : 15
Een dito (<i>Jacob Leon</i>).....	10 : —
Een houten leë-man. (<i>Dirck Harmensz</i>).....	17 ; —
Een deel pletten, verflâe, een beeld op doeck.....	1 : —
Een wrijfsteen met een looper. (<i>Hans van Houten</i>).....	18 : 5
Een dito (<i>Hans Lemeer, gouleermaker op 't Bolwerck</i>)	20 : —
Nog eenige dito	
Een gebroocken schilderij. (<i>Pieter Pietersz</i>).....	3 : 5
Een schilderij van de drie Coningen van LANGE PIER. (<i>Claes Elias, by d' Oude Kerck</i>).....	20 : —
Een mannetje, een voet, een hoeft van pleyster.	
Verschillende koopen van een deel gebroocken stucken schilderij.	
Verschillende vergulde lijsten.	
Vier stoelen en twee driestallen. (<i>Pieter Pietersz</i>).	

Ik wensch op een der koopers van de atelierzaken de aandacht te vestigen en wel op LOUIS DU PRÉE, gelijk door den klerk werd opgeteekend „knecht daer ten huysse”.

In de laatste levensjaren van den meester genoot deze dus zijn onderricht. Hij heeft het in de kunst ver genoeg gebracht, om zich bij zijn tijdgenooten grooten roem te verwerven.

DU PRÉE, of DU PRET, gelijk hij zijn naam schijnt te hebben geschreven, was echter niet VAN DER VOORTS eenige leerling in dien tijd.

Onder de koopers van prenten vonden we ook nog HANS of JAN JANSZ en ADRIAEN JANSZ genoemd, en met dezelfde kwalificatie aangewezen. Wat er van deze kunstenaars geworden is, bleef mij echter onbekend.

Het is te betreuren, dat we van onzen meester bijna geen werken meer kunnen aanwijzen. Zoover mij bekend is zijn de beide portretten in 't bezit van de familie BIERENS DE HAAN te Amsterdam de eenige. In oude inventarissen vindt men echter meermalen portretten van zijn hand vermeld.¹⁾

Overigens weten we door de schoone kopergravure van W. J. DELFF, dat hij het portret heeft geschilderd van den Amsterdamschen predikant JACOBUS ROELANDUS, die van 1603 tot 1618 hier het predikambt bediende en zich later zeer verdienstelijk heeft gemaakt bij het werk van de beroemde Staten-vertaling des Bijbels.

* * *

BIJLAGE I.

PIETER CORNELISZ VAN DER VOORT

werd, gelijk wij zagen, omstreeks 1599 geboren en is nagenoeg tegelijkertijd met zijn vader, waarschijnlijk enkele weken later, overleden. Hij woonde op de Breestraat bij 't Lazarus- of Leprozenhuis, ten huize van ROCHUS WITSEN. Daar werd op den 29 December 1624, in tegenwoordigheid van genoemden WITSEN en van LOUYS DU PRET, op verzoek van de erfgenamen, door den notaris W. CLUYT geïnventariseerd²⁾, terwijl den 24 Januari van 't volgende jaar de boedel voor de deur publiek verkocht werd, niet alleen omdat zijn erfgenamen minderjarig waren, maar hoofdzakelijk omdat er vrij wat schulden betaald moesten worden, welke niet eens uit de opbrengst des boedels konden bestreden worden, zoodat zijn nog ter Weeskamer staand moederlijk erfdeel daarmede geheel ver-slonden werd.

¹⁾ Boedel 7 Maert 1627. Die van EGBERT VAN HOORN en MACHTELT LODDERS, gedaen bij VAN DER VOORDE. (Mededeeling van den heer A. BREDIUS). Deze vrouw is later met den architect DANIEL STALPERT gehuwd.

²⁾ De heer BREDIUS verschafte mij deze acte, waarbij ik, volgens het proces-verbaal der veiling, de prijzen aantekende der schilderijen, die aangewezen konden worden.

29 December 1624.

Inventaris der goederen, naergelaten by wylen PIETER VAN DER VOORT, in sijn leven schilder, gedaen maecten ten versoucke van de erfgenamen van den selven VAN DER VOORT, o. a.:

Een seer costelijcke kas van ebben en notenboomen hout.	
Een schilderye wesende een schael met druyven.....	f 4: 5
Een bancket schilderijtje.	
Een groot bancket met een calckoen daerin.	
Twee schilderijtges daerinne porceleyne commen met druyven geschildert sijn.	
Een schilderije van d'oude cost.....	5: 5
Een schilderije van drie tijgers.....	3: 1
Een cleyn conterfeytsel van de Prins; een van sijn Exie. en een van Prins Henrick.	
Een schilderije wesende een lachertje.	
Een do. wesende een Marya en Jesus.	
Een do. van Venus, Pallas en Juno, ongelijst.....	3: —
Noch een schilderije van de voorn. drie godinnen.	
Noch een oude cost schilderije, ongelijst.....	2: 3
Drie tronyen van pleyster.	
Een schilderije wesende een ham.....	4: 3
Een ongelijst schilderije van een spelende munnick.	
Een schilderije van dootshooffden.	
Twe cleyne penneeltgens met rosen.....	1: 12
drie d°. d°. met tronietgens.	
Een schilderije van een cortisane.	
Een d°. van de voorsichticheyt en de onnoselheyt.	
Een bancket schilderijtge.	
Een schilderije van Pallas.	
Een oude mans vrijagie.	
Twee tronyen van Mars en Venus.	
Een schilderije van Maria Magdalena.....	3: 5
Een cleyn schilderijtge van de STOMME.	
Een bancketge met een pastey.	
Een wijnkannitgens schilderije.	
Een tabacx-schilderijtge.	
Twee figuren en vier tronien van pleyster.	
Twee bloempotgens met ebbenhouten lijsten.	
Noch twe bloempotgens, noch nyet opgemaect.	
Een cleyn schilderijtge daer een roemer in staet.	
Noch 5 tronyen.	
Een boeren-bordeeltgen.	

Een gedootverwt bancketgen.	
Een cleyn schilderijtgen van Jezus,	
Twee tronyen van St. Petrus en Paulus.....	4:—
Een tijgers-schilderijtgen.	
Een schilderije met dootshooffden.	
Een narren-tuych.	
Twaelff kroons-paneelen, daarvan th y e n beschildert.	
Vijff conterfeytsels doecken, beschildert sijnde.	
Twe grote doecken, daerop de contefeytsels gemaect sijn.	
Een cleyn conterfeytsel, van 16st. maet.	
Twe ovael conterfeytsels.	
Twe cleyne copere plaetgens daer de conterfeytsels op sijn.	
Twe th y e n stuyvers-paneeltgens, daarvan t'een e beschildert is.	
Een wrijffsteen, twe schilders-ezels en twee paletten.	
Een klopscheentgen.	
Een gedootverfft kints-conterfeytsel.	
Twe groote ramen.	
Twe tronyen van Heraclites en Democrites.	
Een deel printen en tekeningen.	
Voorts kledingstukken, waaronder een vossenpels en geborduurde hant- schoenen, zilveren lepels, een dito „beeckertgen”, enz.	

Aldus gedaen enz. op den . . . Decemb. 1624 ten huysen van
ROKUS WITSEN ter presentie van denselven WITSEN en
LOUYS DU PREE (schilder), getuygen hiertoe versocht.

In 't proces verbaal der veiling komen nog eenige andere stukken voor, doch een aantal minder dan hier reeds werden opgegeven. De anderen werden waarschijnlijk bij zijns vaders boedel ingestoken. We vermelden nu nog enkel:

Vier Sybillen op doeck.....	6: 13
Een doeck van leven en doot.....	4: 5
Een trony en een fruytgen.....	4: 2
Een conterfeytsel van een poolsche vrouw.....	3:—
Twee conterfeytsels van Zijn Excellentie en graef HENDRICK.....	7: 5
Een tabacq banquetgen.....	1: 10
Eenige banquetgens (waarbij een „o n g e m a e c k t")	
Een doeck van een oude met een jonge vrouw.....	3: 8
Een doeck van leven en doot.....	3:—
Vier somertgens met bloemen.....	8: 6
Een bloempotgen.....	2: 12

benevens eenige prenten en tekeningen eenige stukken inboedel, eenige boeken, waaruit wij hem als een beschaafd man leeren kennen, eenige wapens (cluytbooch, roer, musquet met verquetstock

rapieren, houwer, bertisaentge, leeren bandelier met een deel loose maten) kennelijk zijn schutters-uitrusting, en een aantal kleederen.

Den 30 Augustus daaraanvolgende kwam de rest aan de beurt.

Een doeck. (<i>Hans Copley</i>).....	1 : 12
Eed doeck daer een tronie op geschildert is. (<i>Hans van Essen, op 't hoeckgen van St. Janstraat</i>).....	2 : 3
Een houten eesel en een deel houten raemen. (<i>Pieter Pietersz</i>).....	— : 8
Een eesel, penneel, verfla, pletten enz. (<i>Claesz Elias</i>).....	2 : —

Het was PIETER VAN DER VOORT evenmin als ieder ander gegeven geweest vóór zijn verscheiden uit dit aardse leven alles gereed te maken wat hij onder handen had. Er stonden verschillende doeken en paneelen op de ezels, die hij slechts had aangelegd of gedoodverfd. Ik heb ze in den tekst gespatieerd laten drukken. Hierdoor kunnen wij thans met zekerheid bepalen in welk genre PIETER de kunst beoefende. In de eerste plaats was hij conterfeyter als zijn vader; als deze schilderde hij banketstukjes, vroolijke gezelschappen aan tafel, jonkers met juffers banketteerende in alle eer en deugd of op een ietwat al te vrije wijze, vrijerijtjes, bruiloftjes, bordeeltjes, allerlei stukjes, waar de schilder werk kon maken van kleedij en bewijzen kon, dat hij een ongedwongen teekenaar was. Maar de zoon schijnt zich ook bijzonder op fruit- en bloemstukjes te hebben toegelegd. Een schaal of porceleinen kom met druiven, een bloempotje of rozen schilderde hij blijkbaar gaarne. Min of meer behooren zij tot het genre der stillevens, waarin PIETER almede staaltjes van zijn kunst leverde. Zijn schilderijen met doodshoofden, elders van leven en dood genoemd, of narrentuig, zijn stukjes met een roemer, een wijnkannetje, met een ham, een pastei of met oude kost zullen daarvan de bewijzen hebben gegeven.

Veelzijdig als hij reeds op jeugdigen leeftijd was, heeft hij zeker in een dezer genres uitgemunt. Mettertijd was dit stellig aan het licht gekomen, maar een te vroege dood heeft zijn kunstenaars-loopbaan afgesneden, en laat ons daaromtrent in onzekerheid.

* *
*

BIJLAGE II.

HUYGH PIETERSZ VOSKUYL.

In 1607 vonden wij HUYGH PIETERSZ als een der leerlingen van PIETER ISAAKSZ vermeld. Hij is zonder twijfel dezelfde kunstenaar wiens naam boven deze regelen staat.

Om PIETER ISAAKSZ leerling te zijn in 1607 moet hij nog in vijftienhonderd en in de negentig geboren zijn. VOSKUYL was, toen hij in 1640 ondertrouwde, zeven en veertig jaren oud en dus geboren in 1592 of 1593. Ik veronderstelde, dat hij een Leidenaar zou zijn, en ofschoon ik dit gevoelen nog niet wil verlaten, vond ik in den ondertrouwacte Leiden niet als zijn geboorteplaats vermeld. Er staat immers HUYGH PIETERSZ VOSKUYL van A(msterdam). In den laatsten tijd heeft echter mijn vertrouwen, in den regel dat

zoodanig „van X” immer de geboorteplaats aanwijst, meermalen gevoelige schokken gekregen. Of wordt de regel ook hier door enkele uitzonderingen bevestigd?

Op 47-jarigen leeftijd kan HUYGH zich zoo geheel en al Amsterdammer hebben gevoeld, dat hij zich van zijn sleutelstедigheid niet meer bewust was. Zoo zal het ook met anderen zijn gegaan, die elders geboren zijn dan de ondertrouwacte opgeeft; of was — wat misschien nog waarschijnlijker is — de vraag van den secretaris van Commissarissen van huwelijksche zaken naar de plaats van herkomst der comparanten wellicht voor een ieder niet even duidelijk?

HUYGH was aan Dr. EVERARDUS VOSKUYL, wiens zoon met ROEMER VISSCHERS kleindochter huwde, naar 't schijnt, niet verwant. Deze geneesheer was een Clevenaar en werd weinige dagen vóór zijne promotie te Leiden, in 't Album Studiosorum aldaar, ingeschreven op den 25 Maart 1625.

Wel mogen we aannemen, dat de tooneeldichter MEYNERT PIETERSZ VOSKUYL, met de spreuk „'t Verkeert haest”, die in de eerste helft der zeventiende eeuw te Amsterdam leefde, zijn broeder of althans een zeer nabestaand bloedverwant van hem was.

Gedurende geruimen tijd bleef de kunstenaar voor ons oog verborgen. Eerst in 1630 ontmoeten we hem weder, toen hij, gelijk ik zeide, op 47-jarigen leeftijd zich ter ondertrouw kwam aangeven met GRIETJE FRANS, eene van Gorinchem geboortige jonge dochter. Hij woonde toen in de Nes, in een huis waarvan hij in verloop van tijd van de verschillende gerechtigden de eigendom bij stukjes en beetjes had weten te verkrijgen, allereerst op den 7 December 1630, en vervolgens bij overdrachtsacten van 31 Mei 1650 en 16 Juli 1658¹⁾. Het was een huis dat allicht zijn 11000 gl. waard was. Het was genaamd „de Bradery”. Daar heeft hij zijn verdere leven gewoond, daaruit werd hij den 13 October 1665 naar de Oude Kerk gedragen, om er zijn laatste rustplaats te vinden.

Bij zijne vrouw, die in 1672 als zijne weduwe nog in leven was, had hij verschillende kinderen verwekt, waarvan PIETER in hetzelfde jaar meerderjarig wordt genoemd.

Ingevolge de bepalingen van HUYGH's testament, op den 28 Augustus 1657 voor den Notaris COORNHART verleden, was de weeskamer van alle inmenging in den boedel uitgesloten.

Over HUYGH's talenten kan ik geen oordeel vellen. Slechts bij gissing mag ik aannemen, dat hij zijns meesters spoor heeft gevolgd. Wij willen hopen, dat te eeniger tijd zal blijken, dat hij het in de kunst van schilderen verder bracht dan MEYNERT in die van tooneelspelen dichten. Stond hij met dezen op 't zelfde peil, dan zou 't ons leed doen hem met TENGNAGELS oordeel over den laatsten te moeten kenschetsen in de weinige woorden „daer zoo weynig pit in is.”

¹⁾ Register van Kwijtscheldingen.

